

KANSA TAISTELI

- miehet kertovat

N:o 11 1966

Eläkkeet mukavasti Yhdyspankin kautta

tyytyväinen

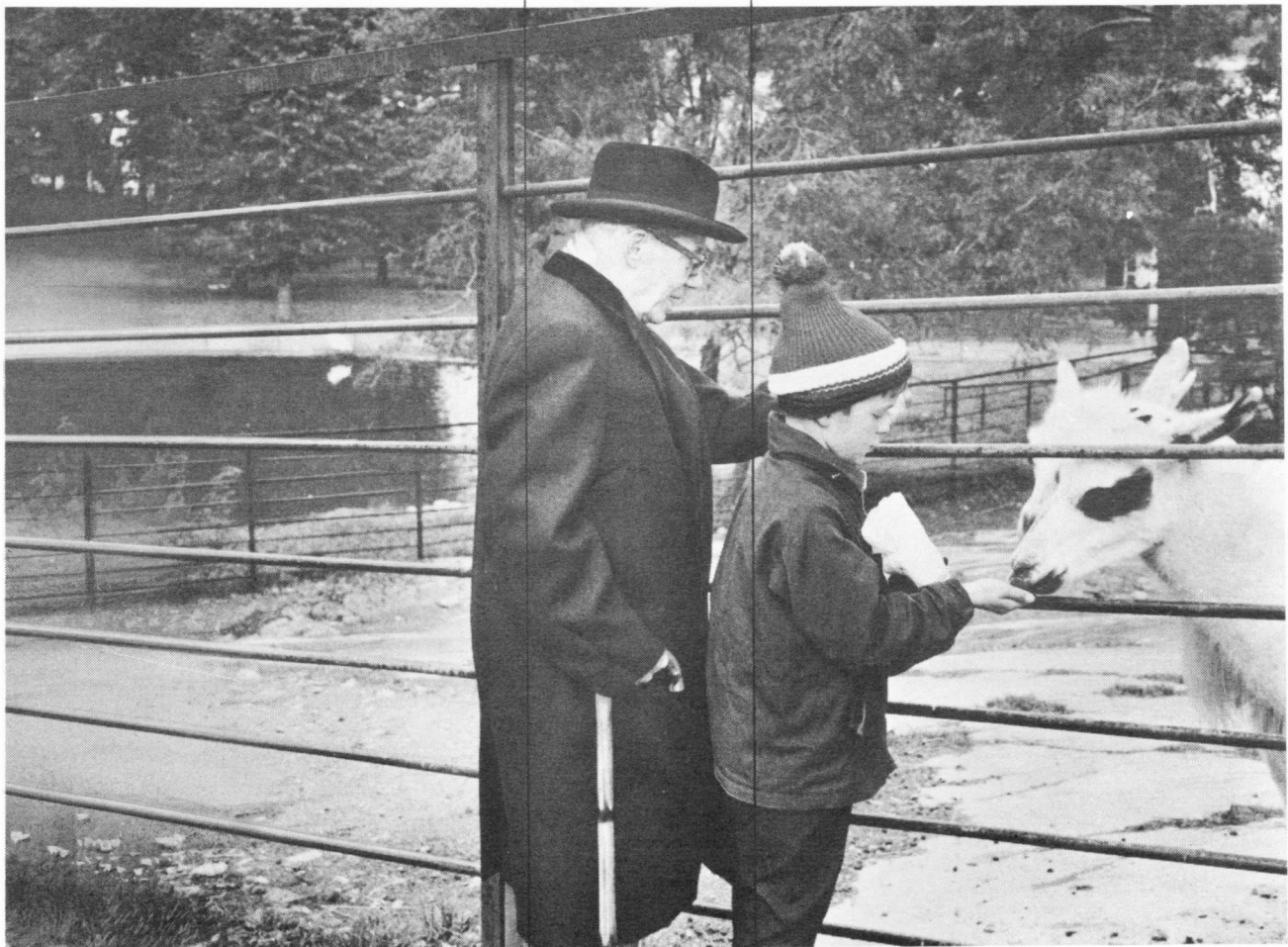
Kun kirjoitatte vuosivaltakirjan Yhdyspankille, eläkerahat tulevat suoraan tilillenne ja kasvavat korkoa maksupäivästä lukien. Näin säästytte turhilta juoksuilta ja maksupäivien muistelemiselta. Yhdyspankin asiakkaana Teillä on turvallinen tunne siitä, että raha-asianne hoidetaan oikealla tavalla.

YHDYSPANKKI

meidän pankki

luottamuspankki

10. VUOSIKERTA • KERTOMUKSIA SOTIEMME TAPAHTUMISTA

JULKAISIJA ja KUSTANTAJA: Sotamuisto-yhdistys r.y.

TOIMITUSNEUVOSTO: Puheenjohtaja K. L. Oesch, kenraaliluutnantti evp; S. Sundman, kontra-amiraali evp.
G. Magnusson, eversti evp; V. Nihtilä, eversti evp.

PÄÄTOIMITTAJA: K. L. Oesch, kenraaliluutnantti evp.

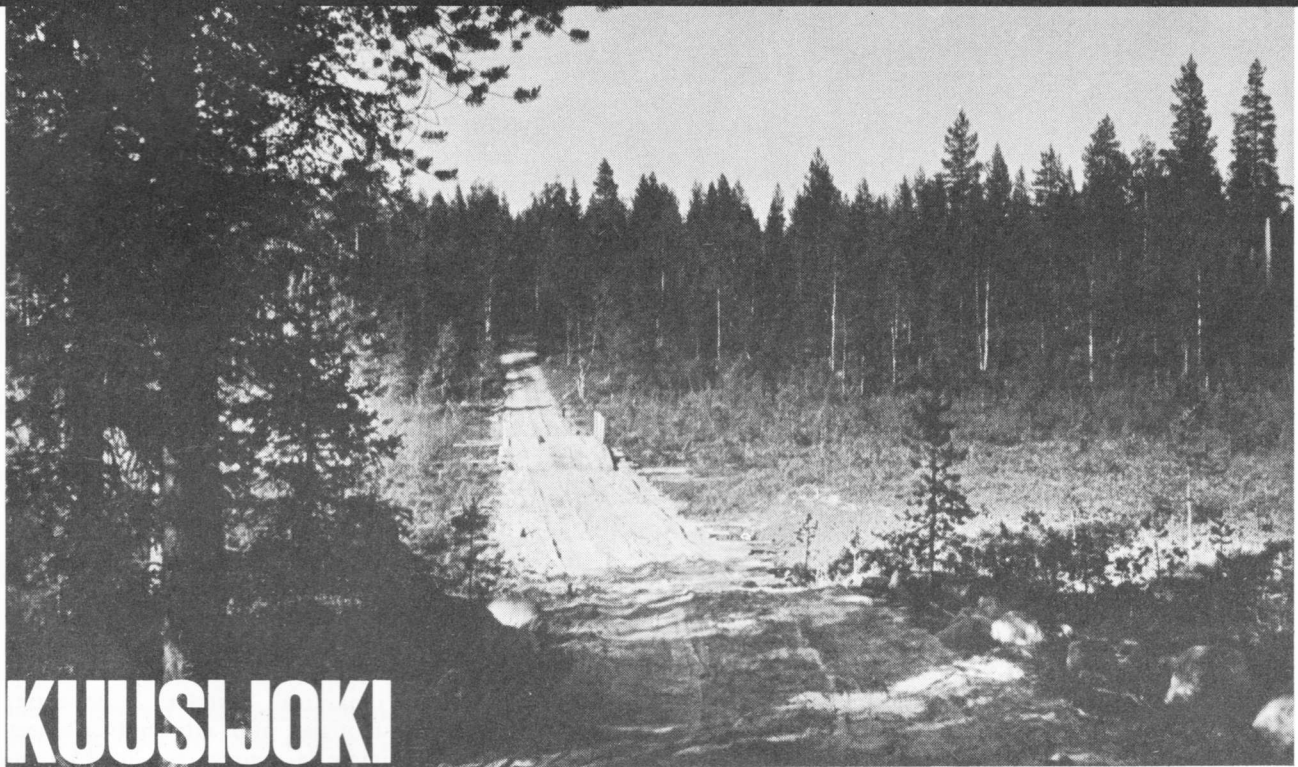
TOIMITUS: Helsinki, 26, Töölönkatu 35 B puh. 44 62 42.

Toimitussihteeri E. Kuussaari, eversti evp.

Taloudenhoitaja R. Kalervo, everstiiluutnantti evp.

TILAUSKONTTORI: Erottajankatu 11 puh. 19 237. Postisiirtotili 94 941.

VUODESSA 12 NUMEROA • TILAUSHINTA 10 MK • TILAUKSET PUH. 19 237 • POSTISIIRTOTILI 94941

S.A.-kuva

Repolasta Suomeen johtava tie

KUUSIJOKI

MURTUI —

LÖYTÖ-

VAARA

KESTI

Unto Kumpulainen

1. OSA

Meidän joukkomme, majuri K. A. Hyvärisen komentama II/JR 65 oli jo tarponut Juntusrannan, Kiantajärven ja Raatteen mutkat. Siellä oli tullut selvää jälkeä. Siilasvuon ja hänen joukkojensa päällä kimalteli sädekehä kirkkaimmillaan. Myös me itse, me sotilaat, tunsimme tuon glorian, se on tunnustettava, mutta sodassa hankittu maine ja kunnia on usein kuin poliitikon kunnia ja maine: elleivät sitä nakerra biiret, sen haukkaa suurisuisempi ja abnaampi. Näin oli käydä meillekin, kun läksimme soitellen uutehen sotahan, mutta kiitos Moilasan, Kallingin, Kauiaisen ja Korsu-Järvisen sekä muiden heidän kaltais-

tensa, tuonne Löytövaaran rinteille sortuneitten aseveljien, me pelastimme sitenkin tuon maineemme, vaikka murtuminen sodan viime minuuteilla oli hiuskarvan varassa. Mutta samalla me pelastimme kappaleen kaunista Kainuuta sodan tuhoilta sekä todelliseksi muistomerkiksi Löytövaaran ja Kuusijoen runnellun tienoon. Tuon tienoon, joka on ainoa näkyvä, rajojemme sisälle jäänyt suurtaistelualue ja jota on hyvä käydä joskus katsomassa. Siellä käyskennellessä kun varmaan katoaa nakertamisen halu ja siellä selviävät myös syyt siihen, miksi juuri me toivomme kaikkein vähiten sotaa.

Kuusijokilinjan murrosmaastoa

S.A.-kuva

HALKI salojen pohjoisesta Kälkäisten ja Silmälammen kautta olimme hiihtäneet Löytövaaran laakelalle. Tämä vaara oli ollut jo kuukauden päivät katkerien taistelujen tantereena. Sen nimikin oli tapahtumien ja tilanteitten mukaan saanut jo monta muunnosta. Ensin se oli Votkavaara, sillä sen laella tuhoissa autokolonnassa oli tätä "elämän nektaria" runsaasti. Sitten siitä tuli "Römpsävaara", kunnes sitä alettiin kutsua "Kuolemanvaaraksi". Mutta kun viimeksimainittu nimi osoittautui liian veriseksi totuudeksi, niin hyljättiin sekin hiljaa.

Hyökkäys Löytövaaralle tapahtui 29.1.40. Se oli raskas, mutta lähes veretön. Tien katkaiseminen tapahtui tuttuun tyyliin. Lyhyt laukaustenvaihto paikalla olevien vartioiden kanssa, nopea eteneminen tielle ja varmistus konepistoolein. Sitten konekiväärin tienposkeen, murros tielle ja miehitys sen kahta puolta, sekä hetken odottelun jälkeen tavanmukainen autokolonnin tuhoaminen tien lopulliseksi tukkeeksi. Tällä kertaa tämä kolonna käsitti 10 autoa sekä yhden hyökkäysvaunun. Toinen, takana ajanut vaunu pääsi rämpänä karkuun.

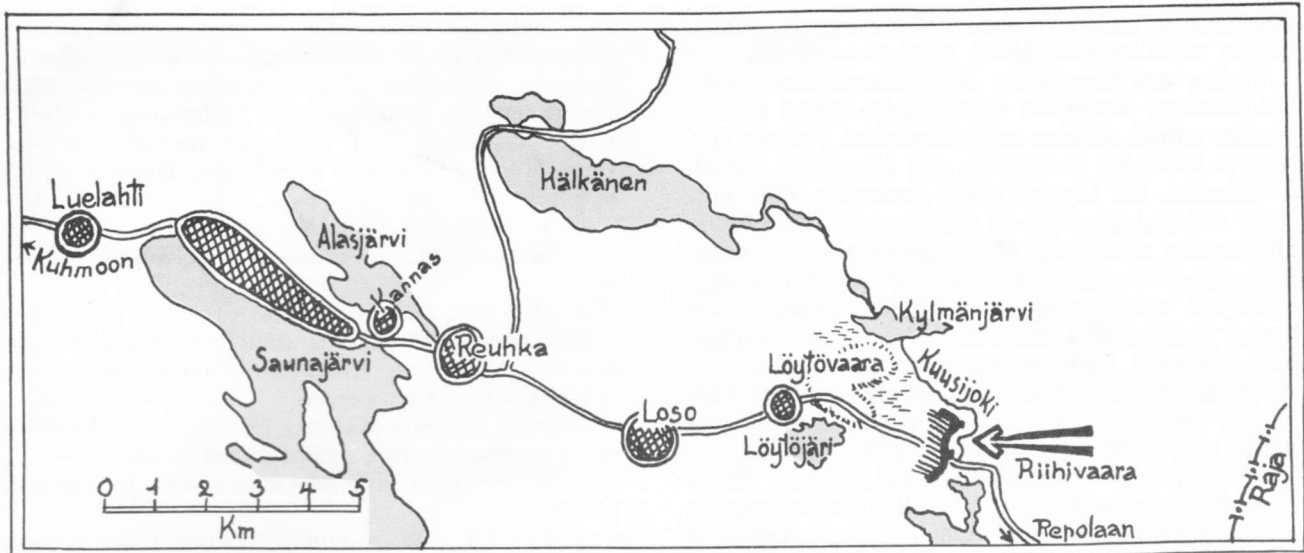
— Niinhän siinä taas kävi, totesivat Raatteen pojat — divisioonan verran naapureita on taas motissa. Kyllä kai ne nyt tuolla Rastissa ja Saunajärvellä hoi-televat asiat kuntoon.

— Joo, paukehan tuolta tuntuu kuuluvan.

Nämä tuumailut tapahtuivat tilanteen rauhoituttua ja teltan havuilla loikoessa. Joku miekkonen pohti jo sitäkin, että mistähän päin ne seuraavan urakan antavat?

Mutta tämäkin "urakka" täällä osoittautui kyllin suuritöiseksi. Oli tullut eteen paljon hankaluuksia. Viikot olivat vierineet ja yhä me vain teutaroimme tällä vaarallamme. Motteja oli syntynyt seitsemän, mutta vain yksi, tuo Reuhkan motti, oli peitottu. Muut kuusi olivat nälkäsaarroksessa. Naapuri oli oppinut jotakin. Se sitoi kaiken liikenevän voimamme tälle vaaralle, härhysi sivustoilla hiihtoprikaateineen ja ruokki motteja "ilmasiltaa" käyttäen. Se jopa piti meitä itseämmekin motissa, niin että haavoittuneet kuolivat joskus käsiimme ja muonaa piti hankkia tuhotusta autokolonnasta taikka kaatuneitten vihollisten laukuista.

Välillä olimme idempänäkin, Kuusijoella ja Riihi-vaarassa. Siellä oli ollut hyvin raskasta olla ja Kilpe-län kankaan komea kruununmetsä muuttui aavemetsäksi. Sen pitäminen oli liian raskasta ja helmikuun lopulla me kaikki tunsimme, ettemme kestä täällä enää kauan. Hermot alkoivat mennä kireälle ja hermoromahduksiakin sattui. Se oli surkeaa aikaa. Mutta minun itseni ei tarvinnut kokea Kuusijokilinjan mur-tumista 3.3. eikä siellä sattunutta sekasortoa, sillä edellisinä päivinä minut komennettiin konekiväärei-neni vänrikki Vierimaan kenttävartiosta Löytövaaralle vastaanottamaan naapuria. Läksin tietysti mielelläni, sillä tiesin, että tässä tukikohdassa joudutaan pian taistelemaan suurta ylivoimaa vastaan. Kun tulimme Löytövaaralle, olikin kenttävartio jo tuhottu. Mieli meni matalaksi. Miten monta kunnan poikaa menetettiin — — Tuntui kuin rikokselta olla edel-leen elävien kirjoilla. Tämän kenttävartion tuhoutu-

minen oli repeämisen alkua ja pian oli läpimurto tapahtunut tosiasia.

★

En muista oliko ilta vai aamu. Hämärää vain oli. Seisoin pesäkkeessämme Löytövaaralla. Se oli liki maantietä loivassa eturinteessä, josta näki tähytää aika pitkälle eteen.

Vierelläni oikealla oli pikakivääripesäke. Se tulitti editseni vinosti vasemmalle pitkin pientä notkelmaa, jossa kerran oli naapurikin ryöminyt ja heitellyt käsikranaatteja sekä ampunut edestäni suojakilven lommolle. Onneksi tuo kilpi oli tullut siihen laitettua vähän aikaisemmin. Se pelasti silloin parin miehen hengen. Nyt sitä notkelmaa pitkin ei päässyt pesäkkeeni kimppeen, ei ainakaan tällä hetkellä, sillä pikakiväärin takana näkyi olevan itse Korsu-Järvinen, se rämöpää.

Siinä se oli meillä sotilas, oikein pääjermu. Muisuu mieleeni eräskin hänen tempauksensa, sen korsun tuhoaminen tuolla Reuhkassa. Mies lähti yksin juoksemaan sitkeästi puolustautuvaa korsua vastaan, kun omat heittimet sitä vielä tulittivat, ja kun hän pääsi sen katolle, alkoi hän työntää kasapanosta ahtaasta kattoluukusta sisään. Siellä ei tätä pakettia tahdottu ottaa vastaan, vaan työnnettiin kovasti takaisin. Mutta Järvinen ei antanut periksi, vaan polki jalallaan panoksen korsun sisään ja heittäytyi sitten nopeasti alas korsun katolta. Toiset seurasivat henkeään pitätellen tätä näytelmää. Kuului kumea jysähdys. Hirssiä, kiviä, multaa ja muuta lensi ilmaan. Kun räjähdyspilvi hälveni, kaivautui Järvinen hirrenkappaleitten ja maan seasta huutaen nokisena ja mutaisena:

— Hei poijjat! Se on sitte selvä tämä —!

Mietteeni tuosta mielenkiintoisesta soturihahmosta katkaisi Kuusijoen yhä kuuluva taistelunmelske. Tykkien suutulien välke näkyi myös selvästi pitkin taivaan rantaa. Vihollisen raskaat tykit ja kevyemmät putket sekä heittimet paahtoivat rajan molemmin puolin. Jylinä oli yhtämittäinen. Konetuliaseitten sarjat rätsivät lakkaamatta ja jostakin kuului hurjua uraa. Siellä kuoli nyt miehiä — —

Selkäni lensi multakokkare. Nousin katsomaan. Korsu-Järvinen seisoj viereisessä pesäkkeessä mahorkkasätkä suussa. Hän osoitti sitä ja huusi:

Repolasta länteen edennyt 54. divisioona saatiin pysäytetyksi Kuhmon itäpuolelle Suomussalmelta siirrettyjen joukkojen avulla. Vihollinen sulkeutui Kuhmon—Repolan tien varrelle useihin motteihin, joista toiset tuhottiin kiihkeissä taisteluissa samalla kun rajan takaa jatkuneet hyökkäykset torjuttiin.

— Onko sulla tulitikkuja?

Minulla oli tikkuja. Heitin askin hänelle. Hän sytytti sätkänsä ja huusi taas lujasti:

— Minä otan tästä muutaman tikun ja tulusta! Otanko?!

— Ota! Ota hiivatissa, äläkä huuda! — Minua kiusasi tuo huuto. Hän kun oli lähes täysin kuuro. Liekö kuulo mennyt siinä korsun räjäytyksessä vai missä? Kun hän ei itse kuule, niin luulee, että muutkaan eivät kuule ja sitten huutaa kuin rantapiru. Hankala kaveri vartiossa, kun pitäisi olla hiljaa.

Hetken kuluttua nousi Korsu-Järvinen kuopastaan ja heitti itsensä komealla kärrinpyörähypyllä pesäkkeeseeni. Hän antoi minulle tikkuaskini ja jäi sitten kyykkysilleen kuopan pohjalle. Hän ei puhunut mitään, katseli vain maahan ja vilkaisi välillä Kuusijoen päin. Sitten hän sanoi:

— Siellä tapellaan!

— Ja kovasti tapellaankin.

— Niin että mitä sanoit?

— Siellä tapellaan!!

— Joo!

Katselin hänen poikamaisia kasvojaan. Lakin alta työntyivät tuuheat hiukset otsalle. Niiden alta katseli kaksi hieman ilkikurista silmää. Ne olivat kuitenkin levolliset, mutta seurasivat herkästi kaikkea mitä ympärillä tapahtui. Lisäksi olin huomaavinani niissä samalla hivenen piittaamatonta ylimielisyyttä. Hän oli suruton poika, ajattelin. Vaikka ihminen hänkin oli, ei tosin tavallista mallia. Hänessä oli jotain hyvin kesytöntä, villiä. Hänestä ei voinut olla pitämättä.

Sätkän poltettuaan hän viskasi sen, huitaisi minulle

kädellään ja heittäytyi notkeasti poteroonsa. Tämän jälkeen minä en enää häntä nähnyt — elävänä.

Tiedän, että Kuusijoella oli osittainen kaaos. Joku ohi hiihtänyt lähetti sen kertoi. Ihme, miksei kukaan antanut käskyä asemien miehittämiseksi. Juoksin korusulle ja huomasin juostessani, että kranaatteja putoili jo tännekin. Oli käytävä välillä maassakin. Otin korusulta mukaani ampujan ja ampujan apulaisen. Miehittävähän asemat oli. Mitäs käskyjä siinä tarvittiin. Sitäpaitsi eihän täällä vaaran laella ollut upseereja juuri nyt näkynyt. Olivat kaatuneet taikka olivat muissa tärkeämissä tehtävissä. Voi sentään! Olihan tosin vänrikki Esko Norri, mutta hänkin oli nyt tuolla Kuusijoella (Oli tällä hetkellä jo siellä kaatunut). Kranaatteja alkoi tippua pesäkkeittemme ympärille yhä taajemmin. Se oli sulkutulta vastaiskumme varalta, arvasin. Vastaiskun, hitto vieköön! Kuka täällä tekisi vastaiskua nyt? Ei ollut yhtään vapaata miestä. Eikä ollut tykkeitä. Oli vain ne kolme aina epäkunnossa olevaa turkinsodan aikuista "hyppyheikkiä", joilla oli kuulemma kuusi ammusta pekkaa päälle siltä varalta, että sattuisi hätä tulemaan.

Miehiä alkoi tulla edestä. Ensimmäinen, sitten kaksi — kolme ja vihdoin ryhmissä. He olivat nääntyneitä ja katkeria. Aseet heillä olivat kuitenkin kaikilla, vain raskaimmat oli ollut pakko jättää. Kaatuneita ja haavoittuneita raahattiin ahkioissa. Vähemmän haavoittuneet yrittivät omin voimin. Verisiä jälkiä jäi hanteen.

— Mikä on tilanne? huusin eräälle ohi hiihtävälle alikersantille..

— Kyllä kai sen näet kysymättäkin, hän vastasi ja jatkoi — Kaikki on sekaisin, omat ja viholliset. Joukkosidontapaikkakin jäi sinne ja paljon haavoittuneita. Omia miehiä — — —

Miehiä lappautui yhä eteenpäin. Tykistö tuli kiihtyneenä ympärillämme. Teimme latausotteita konekiväärillämme. Kunnossa tuntui olevan. Ei ne nyt tästä juoksemalla yli tule. Sitten seurasi hetken tauko, eikä ketään kuulunut enää. Oli tähestä tarkasti. Eteen ilmestyi vielä pari miestä. Hiihtämisestä ja lumipuvun riekaleista arvasimme, että he olivat vielä suomalaisia. Kun tulivat lähelle, tunsin heistä toisen:

— Kas vain! Sinäkö Pekka!

— Minähän tässä — hän vastasi ihmeen reippaana, mutta pyöritti päätään.

— Tulet siis edestä. Vieläkö tulee suomalaisia?

— Ei, vastasi Pekka Moilanen, joka oli tuttavani, naapurini kotikylästä. — Ne, jotka nyt meidän peräsämme tulevat, ovat taatusti "Molotovin miehiä", niin että antakaa soida. Sitä paitsi ne eivät ole kaukana. Sitten Pekka lähti hiihtämään, mutta pysähtyi ja huusi:

— Terveisiä kotoasi ja Kuuselasta! Esa lähetti!

— Niin. Sinähän olit hautaamassa veljeäsi Vihtoria?

— Niin olin. Puhutaan toiste!

Hän lähti hiihtämään ja edettyään jonkin matkaa hän suistui hankeen. Kranaatti oli räjähtänyt lähellä, ja hän pääsi veljensä viereen.

Ampuja, sotamies Kallinki oli tähestä kiväärin takaa etumaastoa. Hän tönäisi minua ja sanoi:

— Katso tuonne! Ne tulevat jo tuossa. Joko annan soida?

— Ei! Älä vielä, sanoin ja työnsin hänet syrjään konekiväärin takaa sekä tartuin itse kahvoihin. Sotamies Iso-Aho oli valmiina syöttämässä. Hän sormeilivytöä.

— Varmistutaan asiasta. Huuda sinä ja kysy, keitä he ovat!

Kallinki, rohkea ja sumeilematon Tampereen puolen poika, hyppäsi ylös montusta, pani kämment suulleen ja huusi:

— Keitä te olette? Oletteko suomalaisia vai... Mutta hänen huutonsa katkesi ja hän kaatui ääntä päästämättä selälleen. Osuma oli täydellinen: Reikä keskellä otsaa. — Kivuton loppu, totesin. Miksi hänen piti nousta poterostaan? Oliko tämä minun syytäni? Mutta sodassa on tilanteita, joissa ei joudeta pohtimaan syitä enempää kuin seurauksiakaan.

Konetuliaseen sarja räsähti edestä ja suihku pyyhki pesäketiäni. Miesryhmä edessäni seisoivat yhä. Aseeni oli suunnattu siihen. Painoin sormilevystä ja ase pelasi hyvin. Hangelle jäi tumma kasa. Siellä liikkui vielä. Laskin pistetulena uuden sarjan ja sen jälkeen painoin pitkän sarjan niittotulena samalle korkeudelle ja liike edestä lakkasi heti. Jostakin kuului valittava huuto:

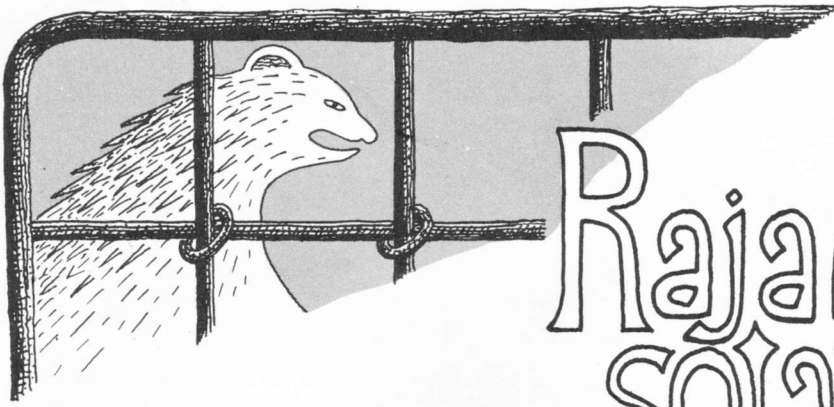
— Sanitäär, sanitäär, idisudaa —!

Se oli hyvin vastenmielinen ääni. En olisi halunnut sitä kuulla.

(jatkuu)

Suomalaisia täydennismiehiä saapunut taistelujen aikana Repolan tien varteen

Rajamies — Sotavankina

VILHO MANNINEN

3. OSA

GPU:n VANKILASSA

HE saapuivat talon luokse, joka näytti olevan kaupungin suurin rakennus. Kale arveli sitä vankilaksi. Saattajana oleva korpraali koputti ovelle, joka avattiin hetken kuluttua. Kalesta tuntui kuin astuisi pedon kitaan. Hän tiesi, että vapauden rippeetkin olivat menneet. Tuntui kuin joka nurkasta olisi sanottu ilkkuen: Ahaa, nyt sinä vasta vankina olet! Miksi aloitit sodan ylivoimaa vastaan?

He nousivat portaita kuudenteen kerrokseen, jossa virkapukuinen mies aukaisi oven. Eräs saattajana oleva sotilas antoi päivystäjälle rintamaesikunnasta lähetetyn raportin, jonka jälkeen saattovartiosotilaat nostivat kätensä tervehdysasentoon ja poistuivat omille teilleen.

Päivystäjä painoi seinässä olevaa hälytyskelloa ja tuossa tuokiassa sivuhuoneesta ilmestyi paikalle vartija. Päivystäjä käski viemään Kalen säilytyskoppiin. Kaksi vartijaa kuljetti Kalen kuudennen kerroksen käytäviä pitkin talon pohjoiseen päähän raskaan panssarioven eteen. Sen keskellä oli neliön muotoinen pieni tähytysreikä. Oven yli oli asetettu poikittain rautatanko, jonka päässä riippui iso lukko. Vartija avasi lukon ja rautatangon toinen pää kolahti kivipermantoon.

Kale työnnettiin valottoman kopin sisäpuolelle, ja ovi paiskattiin samassa kiinni. Vartija tuntui vielä luitsevan oven. Kale mielti, että tämä kokemus häneltä vielä puuttui. Hän tajusi, että tässä tilanteessa ei auttanut vastustella, oli jollakin tavalla siihen sopeuduttava. Tuntui omituiselta, että vaikka hän ei ollut tehnyt mitään rikosta, hän sai kuitenkin olla vankityrmässä, josta kaiken lisäksi puuttuivat ikkunat. Koppi oli veratena pieni. Sen seinässä oli puulava, jonka sai yöksi laskea alas. Katosta riippui rautalankaverkolla suojattu valotuikku, josta ei ollut apua kopin pimeydessä.

Tässä sitä nyt ollaan, tuumi Kale. Saa nähdä mitä menetelmää he käyttävät kuulustellessaan! Kale paneutui ajattelemaan tapahtunutta. Vangiksi joutuminen oli todella harmillista. Hän ei voinut löytää suoranaista virhettä omassa menettelyssään. Oli ollut vain

huonoa onnea. Häntä huolestutti vain hämärä tulevaisuus, mitä seuraisi vankikopissa olon jälkeen. Kalen sielussa kiehui. Hänen kohtalonsa tuntui jo sinetöidyltä. Siksi hän ajattelikin enemmän mahdollisuuksia, miten Suomi selviää alkaneesta hävityksestä. Hän säpsähti äkkiä, sillä rautakanki kolahti kivipermantoon. Narisevat ovet aukesivat ja samalla kuului vartijan käheä ääni: — Pai djom! (= Seuratkaa!)

Kaksi miestä oli tullut hakemaan häntä. Toisella oli kädessä paperiliuska, jossa oli ilmeisesti kuljetusmääräys. Noutajilla olivat tummat virkapuvut ja mustat talvihatut, joissa oli pienehkö metallinen kokardi. He laskeutuivat kaksi kerrosta alemmaksi ja ohjasivat Kalen erääseen huoneeseen.

Huoneessa istui siviili- ja sotilaspukuisia miehiä. Tulkkina oli noin 60-vuotias nainen. Eräs siviilipukuinen mies suoritti kirjurin virkaa. Muut henkilöt toimivat kuulustelijoina ja tarkkailijoina. Tarkkailijat seurasivat sekä Kalen vastauksia että tulkin toimintaa. Nainen vaikutti hyväntahtoiselta, ja Kale uskoikin hänen olevan suomalaisten heimoa.

Puheenjohtajana toimiva herra pyysi tulkkia kyselemään Kalen henkilötietoja. Kale tiesi, että hänen kohtalonsa oli jo pelattu. Siksi hän päätti olla tuottamatta vahinkoa isänmaalleen, kuulusteltiinpa häntä miten tahansa. Hän päätti kertoa asiat lyhyesti, asiallisesti ja olla täysin tietämätön kaikesta, mistä saattaisi olla isänmaalle vahinkoa. Jos ei puhuisi mitään, siitäkään ei varmasti seuraisi hyvää. Oli oltava liukas kuin saippuapala pesijän kädessä. Tätä suunnitelmaa hän päätti toteuttaa, seuraisi mitä hyvänsä.

Tulkki vaikutti ensikertalaiselta, sillä hän oli hyvin varovainen. Ehkä hänet oli haettu omista kotiaskareistaan tai kadulta tähän tehtävään. Esikuntaan ei varmaankaan oltu vaivauduttu tilaamaan yhden sotavangin takia ammattitaitoista henkilöä. Tulkki oli joka tapauksessa vaikeassa asemassa, ellei hänen myötätuntonsa ollut kiistattomasti kuulustelijoiden puolella. Vanki olikin näkevinään tulkin katseesta selvästi ystävällisyyttä häntä kohtaan, mutta virkamiesten kireistä

Siestarjoen kaupungin maastossa näkyvää liikennettä, jonka hälinää sotavankimme kuunteli siellä olevasta vankilastaan

ja uteliaista katseista ei voinut sanoa samaa. He halusivat uhkailujen ja kierojen kysymysten muodossa saada tietoja kiperiin kysymyksiinsä.

Esikuulustelun jälkeen puheenjohtaja tuli Kalen luokse, alkoi mitään sanomatta penkoa hänen taskuun ja otti ensimmäiseksi rintataskusta pienen kirjan — Uuden Testamentin. Silloin Kale arveli, että tämä saattoi olla kirjan lopullinen meno, eikä hän saisi sitä enää koskaan takaisin. Kaikkien komission jäsenten uteliaisuus nousi huippuunsa kirjan vuoksi. Hehän eivät tietysti tulkkia lukuunottamatta antaneet sille kirjalle mitään arvoa.

Kale oli vaikeassa tilanteessa. Hän tunsi kuitenkin sillä hetkellä iloa sydämessään. Hän oli suomalaisena sotilaana saanut tutkia tuota kirjaa ja tunsi suurin piirtein sen sisällön. Tulkkina toiminut inkeriläinenkin näytti tuntevan Uuden Testamentin ja varmaankin antoi kirjalle suurta arvoa käännellessään sen lehtiä komission edessä. Kale seurasi tulkin menettelyä ja pyysi hetken kuluttua kirjaa takaisin, koska halusi lukea sitä vankina olonsa aikana. Komission puheenjohtaja ilmoitti hänelle kuitenkin tulkin välityksellä, ettei hän tule sitä koskaan saamaan.

Komission jäsenet näyttivät vahingoniloisilta havaitessaan, että vanki kaipasi kirjaansa takaisin. Kale ei voinut salata pettymystään, sillä kirjan menettäminen tuntui henkilökohtaiselta vapauden loukkaukselta.

Puheenjohtaja ilmoitti kuulustelun sillä kerralla päättyneeksi ja määräsi vangin vietäväksi takaisin tyr-

määnsä. Kalen mieltä jäi karvastelemaan kirjan menetyks. Hän ei edes seurannut perässään suljetun oven paukahdusta ja rautojen kalskahtelua, kun tyrmän ovi salvattiin jälleen kiinni.

Kuulustelusta Kale sai sen vaikutelman, että tulkki oli häntä säälinyt, ehkä ei pelkästään suomalaisuutensa perusteella. Uuden Testamentin löytymisen aiheuttamat ilmeet komission jäsenissä jäivät hänen mieleensä. Sellaista kirjaa ei heidän armeijansa miesten taskuissa saanut olla.

Vangin mieli oli tyrmistynyt päivän tapahtumista. Nälkä alkoi saada etusijan huolten joukossa. Ulkoa kuului katkeamatonta jylinää. Siestarjoen valtatiellä kulki ajoneuvoja Karjalan kannasta kohti. Tämä siirsi hänen ajatuksensa sodan todellisuuteen. Miten isänmaan kohdalle tuleekaan päättymään, minusta he eivät saa mitään irti, tekivät mitä tahansa, hän päätteli. Näitä ajatellessaan hän unohti nälän tunteenkin, mutta lopulta se voimistui hetki hetkeltä.

Jälleen kuului oven takaa rapinaa. Oven keskellä oleva luukku aukeni. Vartija työnsi luukusta leveän alumiinilusikan ja tummansinisen emaljikipon, joka sisälsi puolen litran verran lämmintä teetä. Hänelle tarjottiin ensimmäinen aterian vihollismaassa. Milloinkahan tuodaan viimeinen, hän mietti. Kun Kale oli syönyt, vartija korjasi astiat pois ja käski nostaa ruokapöytänsä toimineen makuulaverin ylös seinälle.

Kivikopissa ei ollut jakkaraa, jolla olisi voinut istua. Sen vuoksi Kale istuikin kivilattialla ja nojasi päätään käsien varaan. Hän mietti yhä päivän tapahtumia, mutta hetken kuluttua hän nousi ja alkoi tutkia, oliko kopissa vain seinät ja lavitsa. Kopin tilat oli pian tarkastettu, sillä hän yltyi sylellään seinästä seinään ja lattian kattoon. Yhdessä seinässä oli merkillisiä kouke-

roita, jotka alkoivat pian selvitä. Ne tarkoittivat joitakin nimiä, Salo, Rokka, Mäkelä ja Taavitsainen. Muut sanat olivat epäselviä koukeroita. Kopissa oli siis ennenkin säilytetty suomalaisia. Hän tuli lopulta siihen käsitykseen, että vangit olivat olleet täällä vain lyhytaikaista kuulustelua varten.

Kale aikoi kaivertaa nimensä luettelon jatkoksi, mutta ei ennättänyt toteuttaa aikeitaan, sillä häntä tultiin jälleen hakemaan. Hänen taskunsa käännettiin nyt perusteellisesti, tutkittiin vaatteiden saumatkin, mutta saalis jäi köyhäksi, sillä etsijät löysivät vain kaksi haka-neulaa, joilla Kale oli aikonut kaivertaa nimensä sellin seinään. Luulevatkohan he vangilla olevan jonkin salaisen tehtävän, kun niin tarkkaan tutkivat, hän mietti. Tarkastuksen kuluessa hän sai tuntea myös nyrkin maun, kun kaikki muu mahdollinen kielitaito oli käytetty. Kun ei päästy yksimielisyyteen, niin miehet otivat käyttöön kansainvälisen "kielen".

Peseytymispaikkaa ei ollut missään. Käytävällä oli kyllä jonkinlainen WC. Sen ovi oli niin hatara, että vartija saattoi oven raoista nähdä siellä olijan. Sisällä oli jo pönttö täynnä ja haju sen mukainen. Järjestely oli kyllä asiallinen, jos näet aiottiin etsiä vankien niemiä papereita tai muita esineitä.

Tarkastuksen jälkeen sai itse irroittaa seinältä puulaverin nukkumaan menoa varten. Kale laski lavitsan alas ja heittäytyi sille, mutta uni ei tahtonut tulla, sillä monet syyt häiritsivät uneen pääsemistä. Ulkoa kuului edelleen liikenteen pauhu ja lisäksi hänen ajatusmaailmansa oli yhä myllerryksen vallassa.

Oli ollut kirottua joutua siltavartioon, vaikka tuskinpa oli ollut edes hänen vuoronsakaan viime yönä, hän manasi. Yhdestä asiasta hänellä oli kuitenkin ollut vihollisista hyötyä. Kun he olivat saaneet vartiotuvan

puhelimen epäkuuntoon, hänen oli käytettävä varapuhelinta havaintojen ilmoittamiseen. Vartiotupaan suunnattu konekiväärin tulituli olisi sen sijaan tehnyt hänestä heti selvää jälkeä.

Kale oli pääsemäisillään uneen, kun putkan ovi temmattiin auki ja häntä lähdettiin viemään uudelleen jonnekin.

Tultiin huoneeseen, jossa istui muutamia miehiä. Heidän katseistaan havaitsi, että mitään tervetuloitovotusta hänelle ei esitetä. Eräs näytti olevan joukon esimies, sillä toiset kutsuivat häntä komissaariksi ja hänen käskyjään kaikki noudattivat. Kuulustelu arvattavasti löisi edelliset laudalta, siltä näyttivät miesten naamat. Porukan johtaja katseli vankia, kuin kotka tuuheiden kulmakarvojensa alta.

Nainen toimi tälläkin kerralla tulkkina. Johtaja ryhtyi muutta mutkitta tehtävänsä. Hän määräsi tulkin pitämään jonkinlaisen esitelmän, jonka tarkoituksena oli saada vangin mieli heti matalaksi. Tulkki aloitti:

— Olette kuulleet, että Venäjällä on valtiollinen poliisijärjestö, jota aikaisemmin on nimitetty ohranaksi. Tämä järjestö tahtoo tietää kaiken, mitä teiltä tullaan kysymään kuulustelussa. Teidän ei kannata valehdella, muuten saatte vain ikäviä seurauksia ja lisäksi valheistanne jää kannettavaksenne raskas vastuu, sillä saamme asioista muutenkin selvän. Viisainta on puhua totta. Vastapalvelukseksi saatte hyvän kohtelun. Jättäkää myös haaveet, että olisitte valkokaartilaiden talutusnuorassa, koska ette enää tule näkemään omaa kotimaatanne. Valkokaartilaisuuden aika on jo ohi, sillä Suomi on aivan pian vallattu, ja te olette nyt meidän armoillamme.

Komissaarin uhkailut ja tulkin karkea esitystapa vain lisäsivät Kalen tahdonvoimaa. Tulkki alkoi kysellä jäl-

leen henkilötietoja. Oli ihmeellistä, miksi niitä jokaisessa kuulustelussa kysyttiin, mutta hän arveli, että jos hän valehtelisi yhdenkään kerran, heillä olisi mahdollisuus osoittaa heti valhe. Varmasti raja-asiamiesten kuittauskirjat olivat tallella, ja niissä hänen nimensä oli useassakin kohdassa. Hän vastasikin henkilötietojaan koskeviin kysymyksiin totuuden mukaisesti.

— Ketkä ovat vanhempanne, heidän kansallisuutensa, ikänsä, ammattinsa ja missä he asuvat?

— Vanhempani ovat kuolleet jo aikoja sitten.

— Miksi aloitte sotia Neuvostoliiton mahtavaa Puna-armeijaa vastaan?

— Minä en ole ollut halukas sotimaan ketään vastaan. En ehtinyt edes ampua laukaustakaan tässä sodassa, koska rajalla alkanut tulitus oli niin valtava, että olisi luullut vähintään divisioonan tuliannoksen olevan yhdellä kertaa ilmassa.

— Pysykää asiassa.

— Kestotulen vaiettua yritin lähteä heti Terijoen suuntaan siitä ojasta, jossa olin tulituksen aikana ja säilyin ihmeekseni hengissä. Kun nousin paikaltani lähtökseni länteen päin, näin kymmenen miestä käsittävän sotilasryhmän tähtäävän itseäni. Ryhmä lähestyi koko ajan minua, enkä kiväärilläni olisi ehtinyt tehdä mitään. Jokaisella miehellä oli sitäpaitsi puoliautomaattiasse, paitsi luutnantilla, jolla oli varmaankin pistooli. Itselläni oli vain tavallinen pystykorva. Kysynette luutnantilta, miten minä sodin heitä vastaan. Voitte itsekin arvioida mahdollisuuteni kerrotussa tilanteessa.

— Kauanko olette olleet rajasotilaana?

Kalen teki mieli vastata olleensa vain pari kuukautta, mutta katsoi olevan asiallisinta kertoa olleensa sellaisena jo kaksi vuotta.

— Missä Rajajoen vartiosto on tällä hetkellä?

— En tiedä, sillä meillä ei ollut vara-asemaa, jonne se olisi voinut vetäytyä, elleivät ole jo palanneet takaisin Rajajoelle entisiin asemiinsa.

— Suus kiinni! Ettekö ala uskoa, että olette GPU:n edessä? Puna-armeija ei koskaan peräänny, sen voitte uskoa!

Vangilta kyseltiin sotilaallisia sijoituksia, aselajeja ja niiden vahvuuksia sekä kauanko ne ovat olleet paikoillaan. Kale selitti, ettei hän millään voinut niistä tietää mitään, koska oli ollut koko ajan rajasotilaana aivan rajan pinnassa. Eikä hän toiseksekseen ole ollut niistä lainkaan kiinnostunut itsekään, ja tuollaiset tiedot sitäpaitsi oli varmaan pidetty salassa rajalla palvelevilta miehiltä. Hän tunsi vain oman tehtävänsä, jonka hän oletti kuuntelijain jo tietävän ilman hänen kertomustaan.

— Mikä on sotilasarvonne?

— Rajamies, sehän näkyy näistä päälläni olevista vaatteistanikin, ei muuta.

— Mikä oli tehtävänne viime aikoina?

— Sama kuin ennenkin. Partioida ja olla joskus vartiosta sillalla, jossa oli kuitattava raja-asiamiesten lähetykset ja luovutettava ne edelleen vastaanottajilleen tai heidän läheteilleen. Rajamiesten päätehtävänä oli estää luvattomat rajan ylitykset puolien ja toisen.

— Miksi ette ole kertoneet rajalla olevista miinoituksista?

— Sanon sen vielä uudelleen. Sellaiset tehtävät oli uskottu vain sellaisille miehille, jotka eivät olleet niin suuressa vaarassa kuin minä olin. Heitä ovat pioneerit, joiden toimista en tiedä lainkaan.

Vangin antamia vastauksia kuitenkin epäiltiin. Joku kuulustelijoista tuli aivan hänen lähelleen, kierteli hänen ympärillään ja tutki tarkoin vangin ilmeitä. Eniten epäiltiin sitä, oliko vanki saanut jonkun tehtävän suoritettavakseen sodan alkaessa. Tehtyyn kysymykseen Kale vastasi:

— Jos olisin saanut jonkun tehtävän, olisin varmasti hankkinut paremman suojan itselleni kuin heittäytyä avo-ojaan pellolla. Vanhalla asutusalueella olisi ollut riittämiin piiloutumiseen sopivia paikkoja, kuten kellareita ja muita sopukoita, joista olisi ollut helppo lähteä liikkeelle vihollisen vallattua alueen.

— Teidän on turha valehdella. Näistäkin asioista tulemme ottamaan selvää, jolloin palaamme uudelleen asiaan. — Näihin tulkin sanoihin päättyi kuulustelu sillä kerralla, ja Kale pääsi jatkamaan omia mieltelmiään sellinsä laverille.

Miettiessään sen päivän tapahtumia hän saattoi todeta, että kulunut päivä oli eittämättömästi hänen kohalokkaimpia päiviään. Vapaus oli menetetty. Tulevaisuuden varalle saattoi tehdä vain arvailuja. Onneksen hän kuitenkin pian nukahti ja pääsi siten eroon päivän rasituksista.

Kuulustelijoilla ei ollut vangille asiaa, ennen kuin vasta seuraavana aamupäivänä. Silloin hän sai laskeutua GPU:n miesten seurassa muutamia kerroksia alemmaksi isoon huoneeseen, joka oli ilmeisesti Kannaksen rajavartioston esikunta, koska siellä oli sekä rajavartioston upseereita että aliupseereita. Seinällä oli suuri kokoinen koko Pohjolaa kuvaava värikartta, jolle oli maalattu luonnollista kokoa oleva puna-armeijalainen seisomassa pistimineen Suomen itärajalla. Kivääri oli suunnattuna pohjoismaiden yli Atlantin valtamerelle. Huoneessa Kale huomasi samaisen punaluutnantin, jonka kanssa hän oli seisonut silmätysten eräänä marraskuisena yönä rajaviivalla Rajajoen sillalla.

Luutnantti huomasi Kalen katselevan nurkassa olevaa kivääriään ja otti sen käteensä yrittäen sanoa suomeksi:

— Miksikä olette lähtenä sotima näi huono kivääri valtava Puna-armeija vasta? — Hän loi samalla ylimielisen katseen Kalea kohti. Toiset seurasivat tapahtumaa kiinnostuneina.

Kale ei pitänyt kivääriään huonona, vaikka se olikin nuhrautunut partiomatkoilla. Se oli ensimmäisiä pystykorvakiväreitä, sillä sen järjestysnumero oli 45. Kale vastasi luutnantille:

— Kyllä meidän armeijalla ja suojeluskuntajärjestölläkin ovat paremmat ja tarkemmat kiväärit kuin tuo. Niitä vain ei ole annettu käyttöön rajan läheisyyteen, jos sattuisi olemaan luutnantti Pentikäisiä tai Antikaisia rajamiehissä. Riittäähän tuollainen vanhanmallinen tussari rajaloikkareita vastaan.

Hetken kuluttua haki eräs upseereista armeijansa viimeistä mallia olevan reikätähtäinkiväärin ja alkoi kehua sitä. Kale ojensi kätensä tarkastellakseen kivääriä, mutta luutnantti vetäytyi taaksepäin ja Kalelta jäi näkemättä naapurin uutta mallia oleva kivääri.

Kale huomasi tilanteen olevan edukseen ja jatkoi:

— Meillä on jo oppitunneilla opitettu teidän nykyisten aseittenne ominaisuudet, joten ei tuo ase meille täysin tuntematon ole. — Kale oli hieman vahingoniloinen tästä vastaiskustaan, jossa viholliset tuntuivat jäävän alakynteeseen. Hänen ei olisi kuitenkaan kannattanut väitellä tuossa tilanteessa, jos vastassa oli GPU:n miehiä, sillä nämä eivät sietäneet minkäänlaista

leikkiä, ei edes naurua. Heidän edessään tunsivat itsensä aina uhanalaiseksi eikä olisi tullut mieleenkään min-käänlainen huumori. Puna-armeijan miehet sensijaan viljelivät itsekkin joskus huumoria, ja siksi heille voi välillä puhua huvittaviakin asioita.

Kiväärinjuttujen jälkeen eräs majuri alkoi kertoa Kalelle Moskovan neuvotteluista, joissa ei ollut päästy sopimukseen. Hän näytti eräästä Neuvostoliiton sanomalehdestä saksittua karttaa Itä-Karjalan alueesta, lähemmin Laatokan koillispuolelta, johon oli merkitty sen alueen rajat, jonka Neuvostoliitto olisi Suomelle antanut, jos tämä olisi luovuttanut taistelutta Karjalan kannakselta vaaditun raja-alueen Leningradin turvallisuuden hyväksi. Lisäksi Neuvostoliiton vaatimuksiin oli kuulunut mm. Hangon niemimaan vuokraus. Esikunnan herrat tuntuivat olevan Kalelle kiukkuisia, koska neuvottelijat Paasikivi, Tanner ym. eivät hallituksensa hyväksymättä voineet tehdä vaadittua sopimusta. Kalen teki mieli esittää puolestaan omana ehdotuksenaan entisen viisastelun tilanteen selvittämiseksi, ja niinpä hän leikkilään sanoikin, että olisi voitu siirtää Leningradin kaupunkia 30 kilometriä, jolloin sen turvallisuus olisi varmistettu, eikä olisi tarvinnut ryhtyä sotimaan ja molemmin puolin ihmishenkä menettämään.

Kalen esitys sai aikaan yleisen naurun remakan, johon hän itsekkin yhtyi. Kuulustelua varten tarkoitettu tilaisuus ratkesi tällä kerralla Kalen eduksi. Pöydän takana istuva majuri kertoi vastaperustetusta Terijoen marionettihallituksesta. Tähän hallitukseen tulisi nyt

suomalaisten kiireesti turvautua, sillä sen toiminta miellyttäisi kaikkia työtätekeviä ja se nauttisi Neuvostoliiton luottamusta. Hallituksen pääministerinä on Suomesta paennut Otto Ville Kuusinen, joka jatkaa hallitustoimiaan Suomessa maan tultua vallatuksi. Eikä siihen enää kuluisi pitkää aikaa, sillä Terijoen, Kivennavan ja Salmin kaupungit oli jo vallattu. Viikon kuluttua otetaan Viipuri ja kolmen viikon kuluttua marsitaan Helsinkiin. Suomen armeijan lentokoneet on jo kaikki tuhottu ja pian Suomesta loppuu leipäkin!

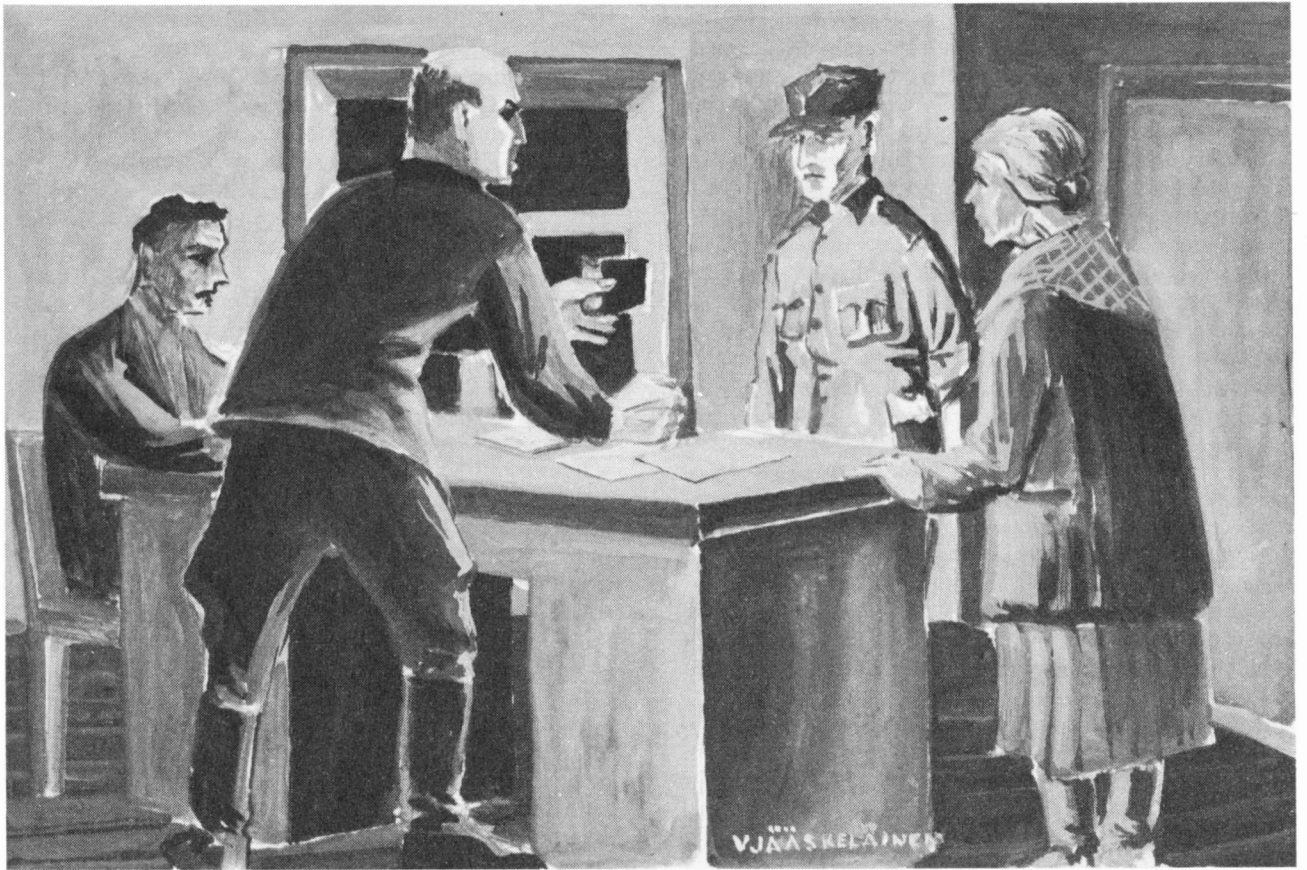
Herra varjelkoon! ajatteli Kale. Hän ei voinut uskoa tuota kaikkea todeksi, sillä hän arvasi majurin puheeseen sisältyvän karkeata propagandaa. Ja koska keran sota jatkuu edelleen, niin kohta kai hän pääsee toisten sotavankien yhteyteen, jolloin saa varmempia tietoja sodan kulusta.

Kuulustelijoilla oli tarkoituksena saada Kalen mietteet horjumaan, ja sen tähden he jatkoivat entiseen tyyliin. Yhden kuulustelijan lopetettua toinen aloitti:

— Ette enää koskaan tule palvelemaan Suomen rajavartiosta, me pidämme siitä huolen. Teillä on nyt tilaisuus liittyä niihin, jotka ovat hylänneet kapitalistien ikeen. Heitä on nyt enemmistö Suomessakin.

Hetken kuluttua Kale sai mennä takaisin vankityrmään, jonne kantautui tykkien jylinää. Lisäksi aivan läheltä kuului kumeita jysähdyksiä. Nämä olivat lentopommien aiheuttamia, joten Kale sai kuulustelijat heti valheesta kiinni. Kaikkia koneita ei siis ollutkaan tuhottu lentokentille, kuten oli väitetty. — Omat koneet porisivat vastavierailuilla ja jakoivat kovia ter-

veisiä niille, jotka eivät uskoneet, että Suomi tahtoo pysyä itsenäisenä sodankin koettelemuksessa. Tämä lentotoiminta antoi piristystä Kalelle loikoessaan tyrmänsä laverilla.

Joulukuun 2. päivän aamuna karu todellisuus palasi jälleen tajuntaan ja Kalea askarrutti, miten kauan täällä tyrmässä joutuu olemaan, kenties vuoden, kenties kymmenen vai päättyykö hänen polkunsä onnettomasti vihollisen maalla.

Hän sai aamuteen kello yhdeksältä. Juotuaan sen hänen teki vielä mieli nousta laverille ja nukkua tuokion ja unohtaa koko ympäristö. Mitäpä muutakaan olisi voinut tehdä kuin kuluttaa aikaansa parhaalla mahdollisella tavalla. Torkuttuaan hetken hän kuitenkin heräsi rautasalpojen kalinaan, kun vartijat tulivat hakemaan häntä jälleen. Mikähän tieto heiltä taas puuttui vai joko nyt tekevät jotakin ratkaisevaa tähän jankutukseen, hän tuumaili.

Kuulusteluhuone sijaitsi tällä kertaa talon neljännessä kerroksessa. Tuskin Kale oli astunut huoneeseen, kun eräs herroista karjaisi hänelle: — Istuutukaa!

Kuulustelua hoitivat tällä kerralla jälleen GPU:n miehet naistulkkeineen. Kale tarkasteli ympärilleen ja totesi kuulustelijan itsevarmat kasvot, joista kuvastui ivansekainen hymy. He halusivat jälleen kuulla, mitä siltavartija tietää asioista, kun hänet pannaan tiukalle. Sotimisesta Puna-armeijaa vastaan? Mahdottomuudesta palata koskaan Suomeen? Tapon uhkaus muodostui jatkuvaksi iskulauseeksi toistuvissa kuulusteluissa. Ilmiäntöjen teko ei Kalea miellyttänyt, vaikka se olisi ehkä tiennyt hänelle helppoa tulevaisuutta. Hän ei

halunnut puhua isänmaataan ja tovereitaan vastaan, vaan jäi tyhmäksi ja tietämättömäksi, kun oli puhe laajakantoisista ja tärkeistä asioista.

Kuulustelu päättyi vihdoin, ja vartiosotilaat veivät vangin koppiinsa.

Joulukuun päivä laski mailleen. Kale laski sellin puulaverin alas ja paneutui levolle. Hän ei kuitenkaan ennättänyt kauan nukkua, kun hänet herätettiin kovalla kolinalla. Selliin astui pari siviilipukuista GPU:n miestä kääröt kainalossaan. Niissä oli vuodevaatteita, pari lakanaa ja tyynynpäällinen. Hetken kuluttua saapui kolmaskin mies, jolla oli patjapussi ja tyynt. He ehkä luulivat, että Kale ei ennen ollut nukkunut lakanoiden välissä. Hän arveli nyt alkavan oikein kissanpäivät, mutta miesten hymyilyn joukossa oli huomattava annos pirullisuutta, joka paljasti heidän todellisen aikeensa vankia kohtaan. He tekivät kolmen miehen voimalla puulaverille hienon vuoteen ja virnistellen koettivat saada Kalea ymmärtämään, että näin hyvänä täällä pidetään! Tästä alkaen saisi nukkua pehmoisella petillä kahden lakanan välissä.

— Voi saakeli! Kalea suututti koko puuha. Hän oivalsi, että tämä oli kaikki paksua propagandaa. Kun miehet saivat vuoteen valmiiksi, he pyysivät häntä siihen nukkumaan, sillä vanki oli mukamas rasittunut kovissa kuulusteluissa.

Kale ei ehtinyt kunnolla petille, kun toiset vartijat jo tulivat huutamaan: — Ylös heti ja valmistautukaa lähtöön! — Sinne jäi koko peti eikä Kale enää ehtinyt siinä hotellissa nukkua kovalla puulaverillakaan.

(Jatkuu)

TÄSSÄ tarinassa ei rätise konepistooli eikä vuoda veri, ei vedetä ahkioita eikä kuljeta kinttupolkuja, vaan tämän tapahtuman tuokiot liikkuvat joskus v. 1942—43 takalinjoilla, mikä on paljon harvemmin käytetty sana kuin sen vastakohta, etulinja, joka — kovuudestaan huolimatta — kuuluu sekini. Juuri siksi puolustanee tämä takalinjatarina paikkaansa sotajuttujen etulinjassa.

Olin sopinut Jalkaväkirykmentti 10:n (JR 10) huoltoportaan kanssa, että pääsisin heidän autossaan divisioonan esikuntaan, jos ajoissa aamulla ehtisin rykmentin kanttiin edustalle. Paluu tapahtuisi patteriston omalla autolla, jonka kuljettajineen ottaisın autokorjaamolta Novaja-Tiiksasta.

Patteristomme (II/KTR 18) oli asemassa Vansjärven eteläpuoleisessa suomaastossa, jonka keskellä oleville mäenkumpareille olimme rakentaneet asu-
muksemme. Puusta ei ollut pulaa ja aikaakin oli, sillä tällä rintamalohkolla pidettiin vihaa vain toisella sil-

mällä toisen tähyillessä jotakin sopivaa ajankuluksi. Asu-
muksemme olivat siedettävät siviilimittapuul-
lakin mitattuna.

Marraskuisen päivän hieroessa silmiään olin heit-
täytynyt rekeen, joka ajaa hyristi järven idänpuoleista,
kapeata metsätietä pohjoista kohti. Tuttu oli mut-
kainen tie. Tuttu oli hevonenkin, samoin ohjaksia
pitelevä mies aina tupakanholkkiaan myöten. Ei tar-
vinnut kysellä eikä vastata. Aika ja hevonen — kum-
pikin hölkkäsivät verkalleen...

Rykmentin auto saapui sovittuna aikana lavoillaan
tavaraa ja pari miestä. Harmaaksi töhritystä ohjaa-
mosta ilmestyi pullea kersantti, joka kehoitti minua
nousemaan viereensä. Ja niin lähdettiin junnaamaan
kohti päätietä Vansjärven valkoisen lakeuden vilk-
kuessa vasemmalla puiden välissä.

Olimme jo talven tuntumassa. Jäinen maa oli saa-
nut valkoisen peittonsa, ja pakkaneen kierteli korsu-
jamme. Täällä oli talvi kovempi ja lumisempi kuin

Lauri Urmas

Eräs päivä Ruka- järvellä

S.A.-kuvu

Rukajärven kirkonkylän
upeita taloja suomalais-
ten käytössä

SA-kuva

Novinkajärven rantaa, jossa metsän suojassa näkyy 14. divisioonan esikunnan majoituskäytös.

koti-Suomessa. Kesä puolestaan jäi kotoista kesää lyhyemmäksi, vaikka sen jotkut päivät saattoivat olla todella helteisiä.

Konepeltiään keikauttaen hypähti auto päätielle ja kääntyi vasemmalle. Oikealle jäivät etulinjat miehiin. Me olimme matkalla takalinjoille — vasemmalle.

Päätie oli se valtasuoni, jota pitkin 14:n divisioonan (14.D) veri kiersi eteen ja taakse. Ilman sitä tuskin olisi syntynyt koko "Rukajärven suuntaa". Ainakin oli vaikeata kuvitella sen olemassaoloa ilman tätä hyväkuntoista tietä.

Rukajärven tienhaaran virstanpylväs vilahti vihdoinkin ohitsemme nimiseen ja numeroineen. Automme viilätti riemukseen suonselällä juoksevaa päätietä pitkin. Lumi ja jää roiskuivat renkaiden alla. Ketään ei tullut vastaan. Vauhti veti suut hymyyn, ja olo tuntui mukavalta.

Rukavaaran kainalossa asusti ETp (elintarviketäydennyspaikka). Poikkesimme siellä. Kersantilla oli jotakin asiaa. Minäkin nousin jaloittelemaan ja tapasin sattumoisin sotkamolaisen kapteeni Kääriän, joka talouskomppanian päällikkönä tarkasteli suuria varastojaan. Olimme kerran seisoneet selätysten ja todenneet pituuseroksemme tasan 30 cm. Sen jälkeen hän oli aina puhutellut minua — pitempää — pojaksi.

— Ka, terve! Taaksepäinkö se poika?

— Sinnehän minä asioille. Voihan hyvin. Ja niin jatkoimme matkaa.

Päivä oli jo pessyt kasvonsa saapuessamme divisioonan esikuntaan, joka otti vieraan vastaan kuin vanhan tuttavain.

Esikunta sijaitsi Novinkajärven pistävällä laakealla niemellä, jonka kyljestä erottui kaunis saarento. Toimistot ja asunnot oli heitetty hajalleen alueen sopiviin maastokohtiin, joita oli viljalti tarjolla. Operaatiivinen puoli ohjautui ylös vasemmalle, huolto- ja linnoitusosastot portista eteen ja oikealle. Seutu oli kaunista, kuivaa kangasmaastoa, jonka viihtyisyyttä lisäsi viehättävä järvimaisema. Sen äärellä sijaitsivat divisioonan komentajan ja hänen lähimpiensä asunnot. Siellä oli myöskin komentajan kuuluisaksi tullut viinivarasto, jonne eräänä kauniina yönä murtauduttiin aivan kenraalin nenän edessä. Se oli tapahtuma, josta kierteli mielikuvituksellisia juttuja ja joka kaikesta huolimatta taisi jäädä selvittämättä.

Viestitoimiston tienoilla tupsahti itse tykistökommentaja vastaan. Hänet oli helppo tuntea nokkapieksuista ja kessahtelevasta isäntämiehen käynnistään. Erinäisistä merkeistä päätelin hänen olevan hyvällä päällä ja katsoin voivani esittää pienet asiansi tässä taivasalla toimiston ulkopuolella. Onnistuinkin siinä ja sain mieluisat terveiset patteristoon vietäviksi.

Toimisto "viidessä" selvisivät autoja ja kenttäkeittäjiä koskevat asiat — kiitos kapteeni Laamasen leppoisuuden.

Intendentin toimistossa oli meikäläisellä vieraalla aina omat vaikeutensa. Siellä oli paljon viisaita miehiä tutkimassa pitkiä luetteloita, mutta siitä huolimatta ei erimielisyyksiä aina saatu sovituiksi. Jokainen tiesimme kuitenkin syyn tähän: joukot tarvitsivat varusteita ja anoivat niitä enemmän kuin köyhä maa pystyi armeijalleen antamaan. Oli siis vain käännettävä paitaa ja puseroa... Oli tultava toimeen...

kunnes kaikki järjestyi aina jollakin tavoin. Sen oli käytäntö meille opettanut.

Asia toisensa jälkeen sai nyt "henkselit" muistikirjassani, mutta kapea päiväkin lyheni omalla tahollaan. Välillä olin syönyt aamiaista divisioonan upseeriruokalassa, ja todennut, ettei täällä niinkään herroiksi eletty. Ruoka oli kuitenkin hyvin valmistettua — kiitos mainioiden lottien.

Vielä oli jäljellä käynti divisioonan pastorin toimistossa. Tämän kertomuksen aikana se sijaitsi pääportista oikealle kohoavan rinteen puolivälissä.

Hämärä oli jo ehtinyt sisälle ennen minua. Pieni ikkuna yritti parhaansa häätääkseen vieraan, joka oli rupeamaisillaan taloksi. Kerron terveiset toisen pateriston pastorilta. Toimistopöydän äärestä nousee nuori, pienikokoinen mies. Hän sanoo tietävänsä asiasta ja pyytää minua odottamaan hetkisen. Kultaiset ristit välkähtävät kauluksessa hänen poistuessaan toimiston takanurkassa olevaan varaston tapaiseen. Itse divisioonanpastori on matkalla, ja tapaamani henkilö on joku toimiston virkailijoista. En kuitenkaan muista häntä aikaisemmin nähneeni. Samassa hän jo saapasteli takaisin kantaen isoa, olkahihnallista nahkalaukua, jonka sitten ojensi minulle.

— Vieköö tämä pastorillenne! Pitäkää varovasti!

Otin vastaan laukun ja tunsin sen painon kädessäni, kiitin lyhyesti ja tein lähtöä. Mutta samassa kuulinkin papin epäröivän äänen:

— Jospa minä kuitenkin vielä tarkastan lähetyksen. Voisitteko antaa sen minulle?

Ojensin laukun takaisin papille, jonka käsi samassa värähti ja herätti tarkkaavaisuuteni. Hän vei laukun nopeasti takaisin sinne, mistä oli sen ottanutkin, avasi sen siellä, nosti jotakin pois kolme kertaa, sulki taas laukun ja toi sen minulle uudelleen:

— Kas niin, nyt se on kunnossa. Jos mitä vielä tarvitaan, me lähetämme perästä päin, hän sanoi minulle äänellä, jonka reippaudessa oli jotakin väkinäistä.

Tunsin laukun tyhjäksi ja kevyeksi.

— Oletteko nyt aivan varma, että tässä on mukana kaikki se, mitä pastorimme on pyytänyt, kysyin osaksi epäröiden osaksi ihmetellen, sillä uumoilin asiassa väärinkäsitystä, eikä minulla puolestani ollut halua sen takia jättää toimitettavakseni annettua asiaa puolitehen.

— Kyllä siinä nyt on kaikki, sain vastaukseksi, ja lähdin ihmetellen mielessäni papin hieman outoa käyttäytymistä.

Olin ehtinyt toimiston portaat alas, ja käännyin parhaillaan pääportille johtavalle tielle, kun äkkiä pysähdyin paikalleni.

Kädessäni oli kenttäjumalanpalveluksissa käytetty ehtoollislaukku, joka tietenkin piti tuotaman täytenä perille, mutta josta pappi poisti ehtoollisviinipullot, koska ei katsonut voivansa jostakin syystä luottaa minuun niiden perilleviejänä. Asiahan oli aivan selvä. Papin epäröinti... kaikki tuo sai nyt hetkessä selityksensä.

Tunsin kuinka veri tunkeutui päähäni ja käski minut siitä paikasta palaamaan takaisin ja lyömään pappia tyhjällä laukulla päin kasvoja sekä ottamaan häneltä lupauksen, ettei tämä koskaan vastaisuudessa näin katalasti loukkaisi suomalaista upseeria.

Niin en kuitenkaan tehnyt, sillä yhtä nopeasti kuin veri oli pakannut päähäni, yhtä nopeasti se ryntäsi sieltä pois ja pelasti minut tekemästä mitään harkitsematonta. Koetin heti etsiä lieventäviä seikkoja. Yritin nähdä koko tapahtuman papin näkökulmasta katsottuna. Ehkäpä hänellä olivat omat syynsä menetellä näin? Ehkäpä olivat olemassa eri määräykset ehtoollisviinin kuljettamisesta kenttäoloissa? Ehkäpä hän ei heti muistanut niitä? Ehkäpä... Mutta entäpä tämä tyhjä laukku kädessäni? Miksi minulle sitten annettiin se perille vietäväksi? Sitä oli vaikea selittää. Papin koko menettelyä oli vaikea selittää.

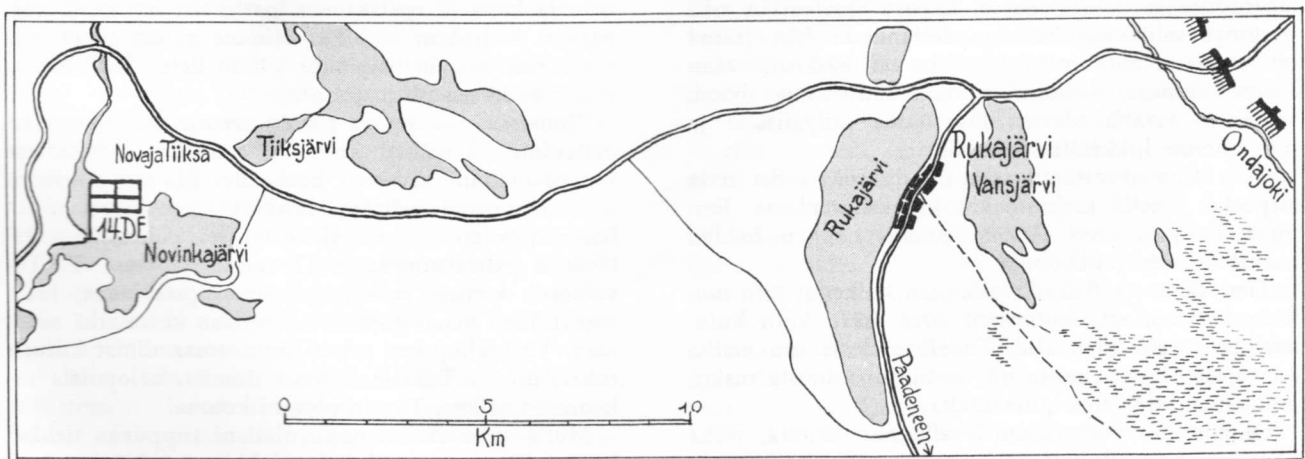
Saavuvin pääportille. Kymmeniä kertoja olin siihen saapunut, aina iloisena ja tyytyväisenä, iloisena, koska edessä oli kotimatka ja tyytyväisenä, koska annetut tehtävät oli suoritettu. Mutta nyt olivat askeleeni raskaat ja mieleni apea.

Kuinka toisin olisikaan kaikki, jos olisin kulkenut viimeksi mainitun toimiston ohi? Mutta nyt oli näin. Se oli tosiasia, jonka edessä seisoin ja sotavuodet olivat jo ehtineet opettaa, ettei tosiasioiden ohella saanut olla muita asioita, ja että sotilaille voi olla vaarallista sellainen todellisuus, joka rakentuu jostakin muusta.

Tosiasia oli, että vasten kasvojani oli heitetty epäilyksen verkko, jonka silmien terävä lanka oli leikkautunut syvälle ja tuntui kipuna.

Pääportin vieressä odotteli autoni, keltainen kuoromavaunu, jonka kuljettaja oli noutanut korjaamolta. Siinä oli kaksi tullut yhdeksi: sotamies Reino Tirronen ja hänen ajokkinsa, joka rauhan töistä seurasi

Piirros Rukajärven rintaman huoltoteistä

S.A.-kuva

2./KTR 18:n tykkejä tuliasemissa

sotapolulle sitä miestä, jonka kättä se oli jo vuosia totellut. Niin auto kuin mieskin kuuluivat nim. siivilissä Lieksan Kauppa OY:lle.

Leppoisesti myhäillen hän otti minut vastaan vakuuttaen "Letukkansa" nyt olevan kunnossa. Pahoitteli, kun tuli olluksi lomalla, sillä "vieraalla se tavara särkyi". Hän puhui autostaan melkein hyväillen.

Minulle teki hyvää joutua nyt juuri heidän ilmapiiiriinsä, johon he varauksetta minut hyväksyivät. Luottamuksen piristävää happea virtasi sisälleni. Epäluottamuksen ja luottamuksen koettu läheisyys sai minut melkein liikuttuneeksi.

Herkällä vaistollaan huomasi Tirronenkin jotakin tapahtuneeksi. Mutta hän ei käynyt kyselemään eikä pyrkinyt selittämäänkään puolestani. Ei hän jäänyt odottamaan, mitä minä sanoisin tai käskisin, vaan käänsi autonsa, kehoitti minua nousemaan siihen, varmistui lavalla olevien tavaroiden säilymisestä ja niin olimme liikkeellä kotia kohti.

Olen aina arvostanut sellaisia ihmisiä, jotka ovat tarpeeksi lähellä ja kuitenkin kylliksi kaukana. Empimättä sijoitin nyt tämän kunnan miehen heidän harvalukaiseen joukkoonsa.

Tien Tiiksasta Rukajärvelle olen kulkenut niin monen kertaan, että kilometrit ovat ikään kuin kulu- neet pois renkaiden alla. Todellisuudessa tuo matka on vajaat 30 km, mutta nyt se tuntui minusta tuskin muutamaa kilometriä pitemmältä.

Olimme ottaneet auton lavalle pari miestä, jotka nousivat pois Rukajärven tienhaarassa ja kiittivät

reippaasti kyydistä. Ei käy Tirronen laskemaan, onko lavalta jotakin hävinnyt. Siellä oli kyllä tupakkaa ym. Mutta hän luotti miehiin, ja minua lämmitti luottamuksen näkeminen.

Me jatkoimme tienhaarasta etelään läpi Rukajärven kauppalan jonka raihnaiset talot kyyhöttivät kallellaan suljetuin silmin. Niiden lohduttomuus oli jo sanonut meille sanottavansa.

Pian olimme Vansjärven eteläpään johtavalla metsätiellä, jota pitkin vielä puolisen tuntia juruutimme auton kallistellussa puolelta toiselle kuin pieni laiva myrskyssä. Se oli patteristomme huoltotie, vellova ja vetinen niin syksyllä kuin keväälläkin, mutta talvella kova ja epätasainen, parhaiten hevosella kuljettava. Kelirikon aikoihin olimme vähän aikaa motissa. Vain ratsain pääsimme silloin liejun läpi. Mutta siihen kaikkeen oli jo totuttu.

"Jousessa" — se oli patteristomme huoltoportaan peitenimi — vallitsi kotoinen tunnelma, jonka nyt huomaamattani arvostan korkealle. Mainio lähettimme Timonen oli keittänyt höyryävät korvikkeet ja kehoitin pöydän ääreen. Alvar tarinoi puhelimesta ystäväänsä patteristoupseeri "Tevan" (kapteeni T. Tevaluoto) kanssa, ja kelpo kuljetuspseerimme, luutnantti Tirri maata rojotti vuoteellaan kessusätkä suus- saan. Varusaliupseeri odotti toimistossa silmät kiiluen tuliaisiani... Takassa loimusi iloinen, kelopuista rakennettu valkea. Tunsin olevani kotona.

Mutta samassa huomasin olallani riippuvan nahkalaukun ja papin muikea kuva kohosi äkkiä kotoisen

14. divisioonan huoltokuormia Repolan tiellä

tauluni tummaksi taustaksi niin kuin ukkospilvi keskellä kesäistä maisemaa. Sisälläni syntyi ahdistava kuva, josta en saanut käännetyksi silmiäni. Kotoinen tunnelma repeytyi pirstaleiksi, enkä voinut tehdä mitään sen pelastamiseksi.

Mutta tuo laukku oli heti saatava pois tästä rakennuksesta, pois ilkkumasta minulle. Lähetti sai tehtäväkseen kiikuttaa sen heti pastorille. Jäin hieman jännittyneenä odottamaan, tiedustelisiko tämä laukun sisällyksen kohtaloa. Mutta ilta kului eikä soittoa kuulunut. Ilmeisesti oli "ylhäältä" päin jo annettu tarpeellinen selitys.

Alakuloisuus ajoi minut vuoteelleni, joka tutusti narahti tervehdykseksi. Tunsin itseni väsyneeksi, mutta uni ei ottanut tullakseen. Yhä uudelleen kertautuivat päivän tapahtumat mielessäni, mutta filmi pysähtyi aina papin toimiston tapahtumiin. Se oli kuin korkea kynnyks, jonka yli en päässyt... ja sen eteen minä lopuksi nukahdin. "Eräs päivä Rukajärvellä" alkoi vaihtua hiljaa toiseksi.

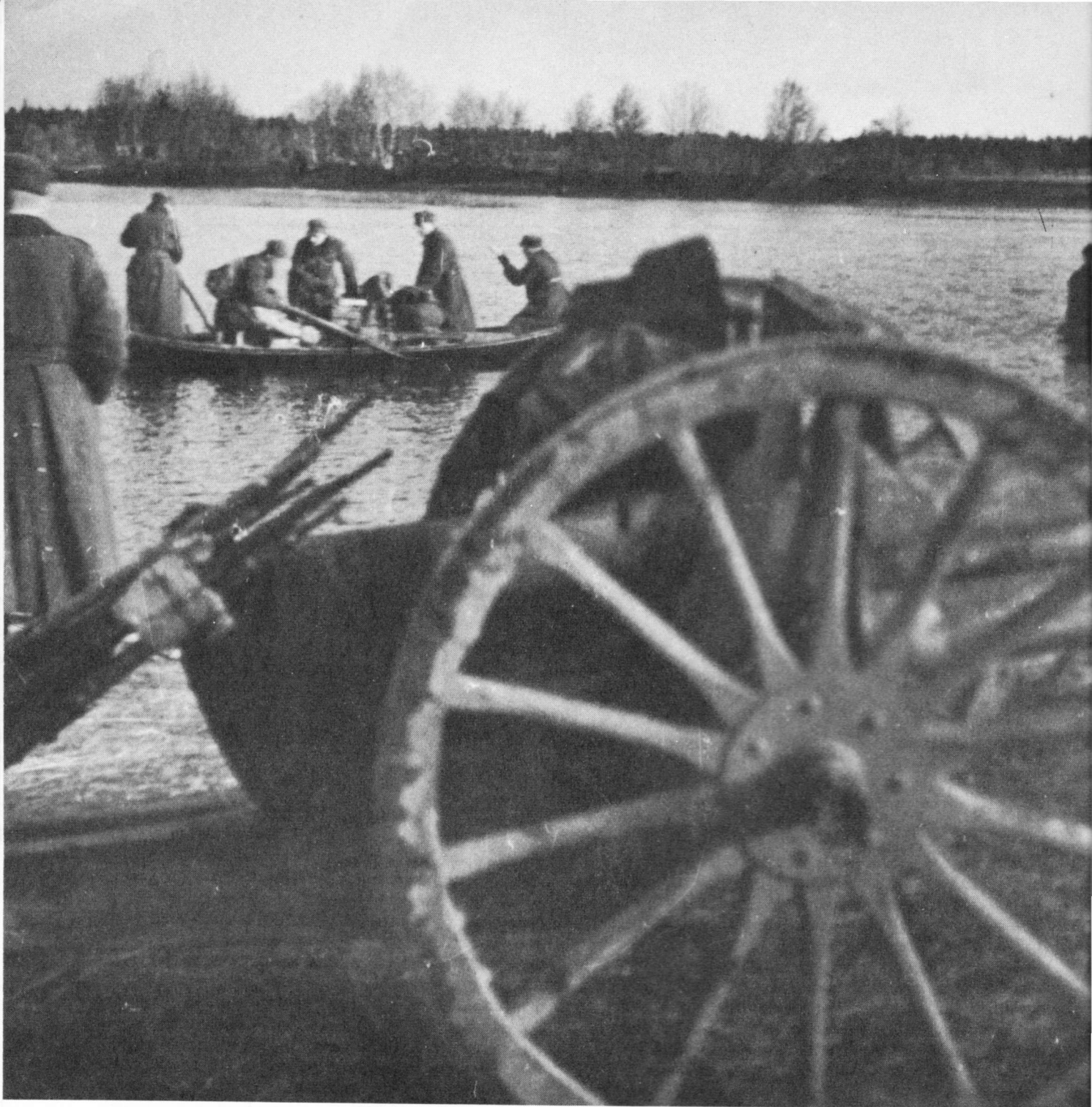
Koko asia unohtui vähitellen. Muut toimet ja muistettavat tunkivat sen tieltään ja se väistyi. Kuukausia myöhemmin palautti sen kuitenkin mieleeni minulle kiertoteitse saapunut selitys, joka osaltaan huvittavalla tavalla loi valoaan "erään päivän" yllämainittuun tapahtumaan.

Palasin lomaltani viluisena lokakuun päivänä. Noustessani lomalaiskolonnan suureen autobussiin tapasin Talvisodan ajoilta tutun lääkärin, jolle valitin vilustumistani. Kelpo lääkäri määräsi silloin mi-

nulle kulauksen kenttäpullostaan ja niin päästiin tarinan alkuun. Matka Lieksasta Rukajärvelle oli pitkä ja lomalta palaavien mieliala muutenkin painuksissa. Niinpä päätimme ruveta pitämään hauskaa kanssamatkustajillemme.

Sattui niin, että mainittu nuori pastori matkusti bussissa, ja hän teki tietenkin meistä omat johtopäätöksensä. Kun hän sitten noin kuukautta myöhemmin divisioonanpastorin toimistossa ojensi minulle mainitun laukun, hän tunsu minut tuoksi samaksi ilonpitäjäksi ja teki havainnostaan nopeat johtopäätökset sekä toimi heti niiden mukaan, kuten kunnan sotilaan tuleekin toimia. Tilanteen arvosteluun häneltä kieltämättä jäi vähän aikaa, ja niinpä tyhjän laukun takaisinojentaminen jäikin sitten operaation kauneusvirheeksi. Muutenhan kaikki tuo olisi mennyt täydestä, eikä tätäkään tarinaa olisi tarvinnut kirjoittaa.

"Eräs päivä Rukajärvellä" on häviävän pieni hetki päivien suuressa saatossa. Se on ollut ja mennyt, eivätkä sitä muista enää silloiset aseveljeni, ei Tirronen, enempää kuin kertomuksen pastorikaan, joka tietämättään tuli toimineeksi niin, että päivästä muodostui minulle unohtumaton. Kaikkien tapahtumien arvo määräytyy sen mukaan, kuinka syvältä ne kulloinkin pystyvät meitä koskettamaan. Meitä ihmisiä sanotaan koviksi ja itsekkäiksi. Aivan niin ei kuitenkaan liene, vaan meissä löytynee kohtia, joista voi päästä sisälle. Täytyy vain osata koskettaa. Sellainen koskettaja oli minulle "Eräs päivä Rukajärvellä" unohtumattomana kokemuksena.

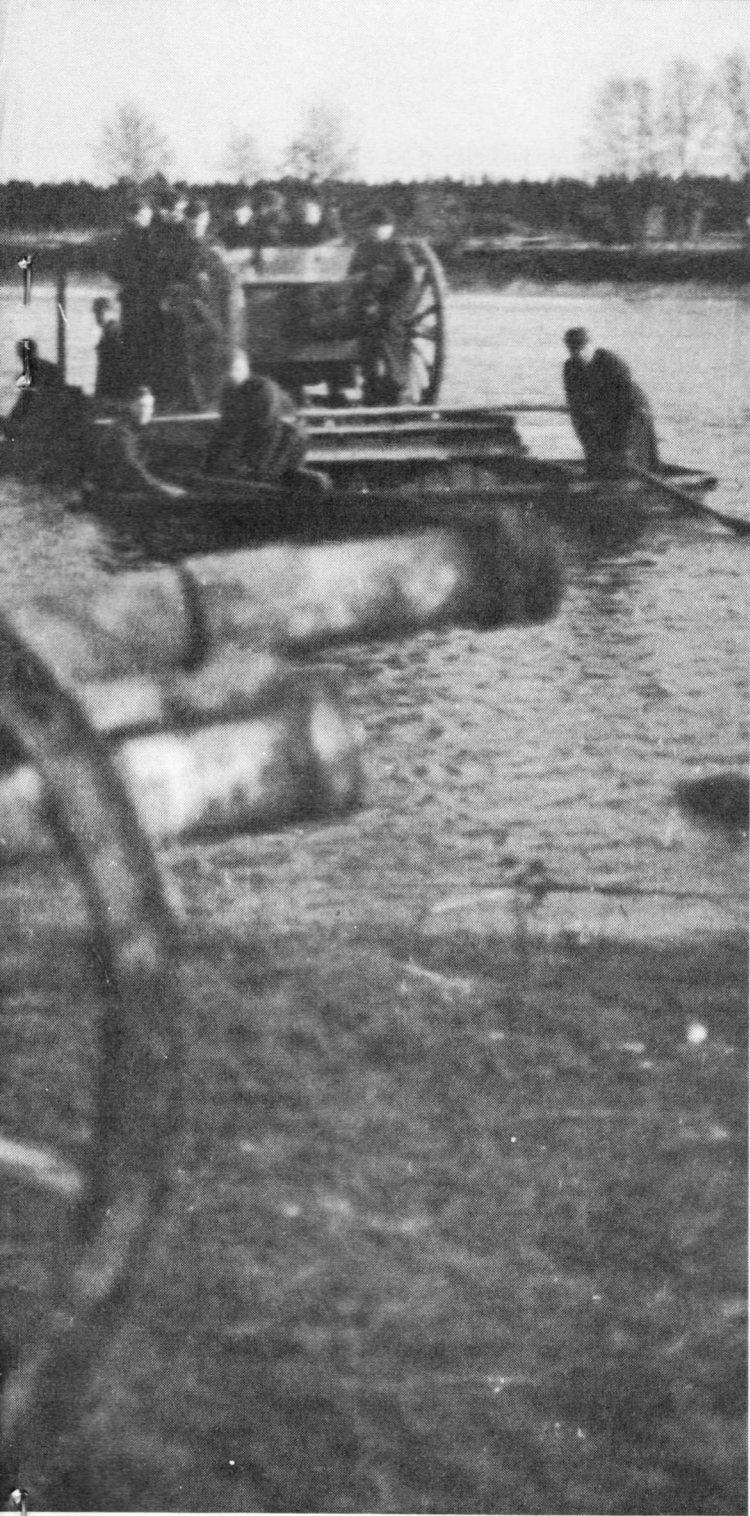
S.A.-kuva

RANUAN seudun taistelut jatkuivat 3.10.41 ja 1. komppaniamme (JP 3) jatkoi etenemistä saksalaisten selustassa samalla kuin pataljoonamme pääosa oli kii-vaassa laukaustenvaihdossa taempana. Pitkälle emme nyt ehtineet, kun edessä olevalta mäenharjanteelta kuului kimeitä vihellyspillien ääniä. Meidät oli siis huomattu ja pian saimmekin tulta vastaanme, joukossa "piiskatykin" äkäisiä sivalluksia.

Ei tuntunut varsin lohdulliselta käydä käsiasein vihollisen kimppuun, mutta kun vastaan saamamme tuli ei vaikuttanut kovin voimakkaalta, jatkoimme hyök-käystämme. Reippaasti liikehtien ja ankarasti huutaen sekä ampuen saksalaiset lyötiin asemistaan. Nähdessä tilanteen kestävämmäksi he yrittivät viime het-

Jääkärit saksalaisia vastaan Ranuan tiellä

OLAVI VENESOJA

kellä pelastaa "piiskatykkinsä" ja alkoivat kuljettaa niitä traktoreilla pois. Jääkärit olivat kuitenkin nopeampia, ja saksalaiset joutuivat vangiksi tykkeineen päivineen. Vihollinen toi lisää joukkoja paikalle ja ryhtyi vastahyökkäyksiin, mutta ne raukesivat lujaan tuleemme. Suojaamistehtävämme vuoksi emme enää uskaltaneet pitemmälle hyökätä, sillä äskeiset rytinät olivat jo kuluttaneet patruunoita huolestuttavan paljon. Pimeys peitti tienoot ja kaivoimme poteroja voidaksemme paremmin selviytyä mahdollisista vastaiskuista.

Pitkään aikaan ei selustastamme ollut enää kuulunut taistelun melskettä emmekä olleet saaneet minkäänlaisia tietoja tilanteen kehityksestä. Kello 20.30 porhalsi

kuitenkin pataljoonan lähetti hengästyneenä luokseni. Hän sanoi tuovansa käskyä, että oli heti lähdettävä vetäytymään takaisin lähtöpaikkaan, koska pataljoonan pääosalta olivat loppuneet patruunat ja se oli kärsinyt suuria tappioita sekä lähtenyt jo aikoja sitten pois.

Tilanne oli vähintään "kiinalainen". Pidätin lähetin luonani, ettei hän pääsisi liikoja levittelemään tietoja vaarallisesta asemastamme. Reservissä oleva joukkue sai käskyn siirtyä suojaamaan vetäytymistämme, ettei vihollinen aivan "sutena" pääsisi niskaamme.

Pahimpana pulmana olivat haavoittuneet. Jonkin matkaa takanapäin olevassa haavoittuneiden suojapaikassa kävi aikamoinen vilске, kun meikäläiset sekä saksalaiset paikkailivat siellä toisiaan. Pari omaa sekä saksalaista vaikeasti haavoittunutta makasi paareilla, jotka oli kyhätty lähistöltä löytyvistä tarpeista. Oli toimitettava nopeasti, ennenkuin saksalaiset ehtisivät ryntätä paikalle. Joukkueenjohtajat saivat käskyn irroittautua ryhmä kerrallaan taistelusta ja siirtyä haavoittuneiden suojapaikan kautta vetäytymisreitille.

Pari omaa kaatunutta oli peitettävä metsään, samoin jätettiin paareilla olevat saksalaiset hyvin peitteillä suojattuina tienvarteen odottamaan omiensa saapumista, sillä varmistusryhmien takaa alkoi jo kuulua liikkettä. Vangit, joille ero haavoittuneista tovereistaan näytti kovasti vaikealta, olivat myös harminamme, sillä heidän vartioimisensa pimeässä ja kovassa kiiressä oli työlästä hommaa.

Pari kolme kilometriä tarvottuamme osaksi upottavaa suota pitkin tiesimme olevamme suojassa. Saksalaiset ampuivat muutamia kranaatteja peräämme, mutta niistä ei läpimärkänä ja nälkäisenä laahustava joukko tuntunut paljon hätkähtävän.

Saksalaiset olivat synkkiä poikia ja pari heitti epätoivoissaan metsään kaikki varusteensa, jotka heillä olivat kangaspussissa. Haetin ne kuitenkin takaisin. Vangit tuntuivat olevan sitä mieltä, että oli turhaa vaivaa kannella partakoneita ja muita varusteita. He vain sahasivat kädenliikkeillään kurkkuaan poikki.

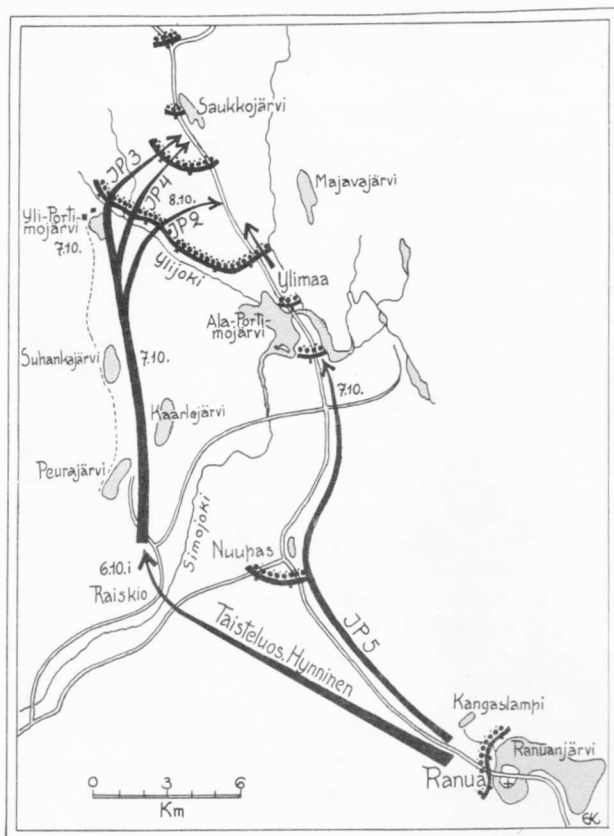
Suomalaiset ylittivät Simojoen veneillä ja lautoilla

2. osa

Aamun jo valjetessa saavuimme takaisin pataljoonamme yhteyteen, jossa ihmetellen katseltiin tuomiamme vankeja sekä hämmästeltiin myöhäistä tuloamme. Läksin luovuttamaan vankeja osastomme komentajalle, joka tuntui olevan peräti huonolla tuulella pataljoonamme pääosan liian hätäisestä lähdöstä. Apua olisi ollut tulossa. Komentaja kuitenkin piristyi, kun luovutin hänelle moottoripyörälähetiltä saamamme karttalaukun sekä ilmoitin ulkona olevan hiukan muitakin "tuliaisia". Vangit olivat tähän aikaan haluttua "tavaraa", sillä ylempää tulleissa käskyissä tähdennettiin kovasti vankien ja sotasaaliin hankkimisen tarpeellisuutta.

Tappiomme Ranuan taisteluissa olivat 2 kaatunutta

Taisteluosasto Hynnisen etene-
minen Ranualta pohjoiseen

ja 3 haavoittunutta. Vihollisen tappiot vankeina, kaatuneina ja haavoittuneina olivat komppaniaamme vastaan käydyissä taisteluissa huomattavasti suuremmat.

6.10. oli sitten jälleen tosi edessä. Pataljoonamme sai käskyn lähteä liikkeelle. JP 5 oli suorittanut hyökkäyksen, joka johti vihollisen vetäytymiseen Nuupaksen tienhaarasta. Etenemistä jatkettiin ensi tavoitteena tämä tienhaara Rovaniemi—Simo—Ranua. Se osoitautui kuitenkin olevan sillä hetkellä vihollisen hallussa, joten osastomme oli suunniteltava laaja koukkausliike pitkin soita ja korpia pyörät mukana Peurajärven kautta Kaarlejärven ja Suhankojärven länsipuolitse Ylimaata kohti.

Kello 18 komppaniaamme saapui taisteluosastomme kärjessä Raiskioon Simojoen rantaan. Tämän leveän joen ylittämiseksi ei ollut muuta keinoa kuin ryhtyä rakentamaan lauttoja lähistöltä irti saatavista tarpeista. Pilkkosen pimeässä revittiin hajalle rakennuksia ja heinälatoja ja saatiin kyhätyksi riittävästi lauttoja ylitystä varten, niin että kello 24 mennessä pataljoonamme oli pääosiltaan suorittanut joen ylimenon.

Etenemistä jatkettiin puoliyön 6/7.10. jälkeen kärjessä edelleen I.K ja välitavoitteena Suhankojärven maasto. Kaarlejärveltä pohjoiseen johtavat polut olivat pyörällä ajamiseen suurelta osaltaan mahdottomia. Kun ne lisäksi usein poikkesivat varsin paljon suunnastamme, etenemistä lopulta jatkettiin maastoitse pelkästään kompassisuunnassa. Pyörä ei ollut tällä erää jääkäreille mikään helpotus. Kironmeno oli toisinaan valtava, kun jääkärit kiskoivat raskaassa lastissa olevia pyöriään ylös suosta. Joka tapauksessa

eteenpäin päästiin, ja kello 6.30 oltiin Suhankojärven tasalla. Parin tunnin tauon jälkeen jatkettiin etenemistä tavoitteena Yli-Porttimojärven eteläpää.

Kello 16 pataljoonamme suoritti Ylijoen ylityksen ja hieman myöhemmin saatiin kosketus Yli-Porttimojärven koillispuolella olevaan saksalaisten kenttävarstioon, joka tuli pahasti yllätetyksi ja kärsi huomattavia tappioita. Taistelu kehittyi melko kiihkaaksi ja vihollisen tuli aiheutti tappioita myös meille. Pimeys esti hyökkäyksen jatkamisen. Kello 19 sillanpääsena tyhjennettiin. Komppaniaamme tappiot olivat tässä kahakassa 2 kaatunutta ja 5 haavoittunutta.

Seuraavana päivänä (8.10.) aamun valjettua taistelutoiminta alkoi jälleen kehittyä kovalla paineella. I.K sai tehtäväkseen hyökätä Yli-Porttimojärven piekeen kylään. Kello 9.40 lähdettiin matkaan. Jo verrattain kaukaa kuulimme vihollisen kirveiden kalkutuksen ja vähän lähemmäksi päästyä erotimme sen iloisesti laulelevan työnsä lomassa. Saksalaiset olivat ilmeisesti murrosten teossa, sillä puita kaatuili kovalla ryskeellä hakkaamisen ohessa.

Kello 11 maissa kajahtivat ensimmäiset laukaukset. Taistelu oli pian kiivaana käynnissä. Vihollisia ei ilmeisesti ollut enempää kuin joukkueen verran, mutta heidän konekivääriensä pyyhkivät hyvistä asemista murroksia erittäin tehokkaasti. Syntyi ankaria ja verisiä lähitaisteluja, kun rynnäköetäisyydelle päästyämme kovan huodon säestäminä ryntäsimme juoksuja eteenpäin ja tappioista välittämättä heitimme saksalaiset pois asemista. Hyppäsin "poteroon", jonka reunalla makasi kaatunut vihollinen ja jonka pohjalla lojui kaksi kevyttä konekivääriä yössä osittain patruunat jäljellä. Aseet olivat vielä äskeisestä ampumisesta kuumia, mutta emme saaneet niitä toimimaan. Selvisi, että lukot oli rikottu. Valtava määrä hylsyjä oli "poteron" seutuvilla kertomassa, että parastaan oli kk-ampuja yrittänyt hyökkäystä torjuessaan.

Jos makasi kaatuneita vihollisia tantereella siellä täällä ja tavaraa lojui suuria kasoja taistelumaastossa, niin omat menetyksemme olivat myös olleet varsin raskaat. Vähistä upseereista menetettiin kaksi nim. vänrikki Laakkonen, joka kaatui taistelulähettinsä Rahkosen kanssa vieriviereen kk-suihkun satuttamana, ja luutnantti Lehtonen, joka taistelun ollessa kuumimmillaan osui vastaan painaen kädellä silmäänsä veren valuessa sormien välistä. Näitä molempia kokeneita joukkueenjohtajia olisi kipeästi tarvittu komppanian riveissä, mutta asiallehan ei voinut enää mitään.

JP 3:n hyökkäyksen jatkamisesta jäljellä olevilla komppaniaamme voimilla ei voinut olla puhuttakaan krh- ja tykistötulen takia. Kaikki, jotka eivät voineet sijoittua vihollisen kaivamiin poteroihin, panivat lapiot heilumaan ja hiekkaperäiseen maahan kaivautuminen kävikin helposti.

Ennen pimeän tuloa kävi meistä oikealla toimiva JP 2 suo- ja kumparemaastossa ankaria hyökkäyksiä päätien katkaisemiseksi. Välillä aina kuului rynnäkköhuutoja ja ankaraa tulitusta, mutta tilanne pysyi meilä arvoituksena.

Iltayöstä räntäsade kasteli vaatteet likomäriksi, ja kun sää myöhemmin muuttui pakkaseksi ja lumisateeksi, ne jäätivät koviksi "haarniskoiksi". Kylmä hytisi leukaperiä, mutta nuotion tekoon ei ollut varaa, sillä saksalaisten asemat olivat aivan lähellä.

Aamun valkeneminen (9.10.) aiheutti vaikean

S.A.-kuv.

tilanteen, sillä puhdas ensilumi peitti maan, ja ilman lumipukuja olimme hyviä maalitauluja vihollisen tarkka-ampujille. Eräät saivat maksaa kalliin "veron" hiippaillessaan penkomassa saksalaisilta jäänyttä omaisuutta löytääkseen mahdollisesti jotakin "lämmikettä" tai ruokaa kurnivien suoliensa täytteeksi. Saimme myös selville, että vihollisen tarkka-ampujat paukutelivat läheisen talon vintiltä osumiaan, ja kun meillä oli käytettävissä muutamia krh.ammuksia, päätimme tehdä lopun tästä "ilkeydestä". Taloon saatiin osua, ja tämä tähytyspaikka lopetti senjälkeen toimintansa.

Vaikeat olot olivat yön aikana olleet myös JP 2:lla, sillä suomaastossa laski lämpötila monta astetta alle 0 ja jälkeinpäin saimme kuulla, että useita aseisiin nukahtaneita oli kannettava taaksepäin sulamaan, kun eivät itse pystyneet liikuttelemaan jään "panssaromia" jäseniään.

Reservissä ollut JP 4 aloitti aamun valjettua ankarat, JP 2:lta kesken jääneet hyökkäykset päätien katkaisemiseksi Saukkojärven tienhaaramaastossa. Kun asemamme olivat korkeammassa maastossa, voimme hyvin nähdä yksityisten miestenkin juoksut hyökkäysten sekä vastahyökkäysten raivokkaina aaltoilla. Tykistö, kranaatin- ja sumunheittimistö ampuivat kii-vaasti JP 4:n asemia.

Puolenpäivän jälkeen vihollinen aloitti kovan keskityksen aseimiimme ja takamaastoon. Emme aluksi olleet täysin selvillä, mitä oli tekeillä, mutta sitten ilmestyi 3.K:n päällikkö luutnantti Jantti poterooni ja kertoi komppaniansa olevan tulossa avuksemme hyökkäyksen jatkamista varten. Vihollinen oli ha-

Saksalaiset räjäyttivät Ranuan tien useista kohdista. Kuvassa räjäytyspaikka 10 km Ranualta pohjoiseen

vainnut komppanian tulon ja siitä johtuivat nämä "terveiset". 3.K kärsi keskityksessä suuret tappiot ja joutui melkoisen hämmingin valtaan suojattomassa maastossa. Päätimme kuitenkin käskyn mukaan yrittää hyökkäystä niillä voimilla, jotka olivat käytettävissä ja olimme Jäntin kanssa parhaillaan sitä poterosani suunnittelemassa, kun kello 14 jälkeen tuli pataljoonan komentajan lähetti luoksemme mukanaan käsky jättää asemat ja palata pataljoonan yhteyteen. Ihmettelimme hieman tilanteen muutosta, sillä eihän varsinkaan 1.K:lla ollut asemissaan hätäpäiviä ja 3.K:nkin paikalla olevat jääkärit olivat jo kaivautuneet. Krh- ja tykistötuli oli kyllä edelleenkin varsin kiihvasta, mutta minkäänlaisia hyökkäysyrityksiä asemiamme kohti ei tehty.

Vasta jälkeinpäin saimme tietää, että vihollisen raskaiden aseiden tulitus ei johtunutkaan yksinomaan 3.K:n tulosta, vaan että se liittyi saksalaisten suurin voimin suorittamaan vastahyökkäykseen JP 4:n nujertamiseksi sekä JP 3:n saartamien saksalaisten pelastamiseksi. Tästä taistelumelksestä olimme asemistamme saaneet osan nähdä ja kuulla. Saksalaisten hyökkäys johti heidän toivomaansa tulokseen ja muuttunut kokonaistilanne aiheutti käskyn palata takaisin lähtöpaikkaamme.

Komppaniamme kokonaistappiot 8—9.10. olivat yli 20 miehen ja vaikeudet selviytyä tulevista tehtävistä lisääntyivät huomattavasti. Se oli kuitenkin vielä osoittanut hyvää ja railakasta hyökkäyshenkeä niin Ranualla kuin Yli-Portimojärvelläkin lyödessään hyvin varustautuneen vihollisen asemistaan.

Loppupäivä 9.10. sekä seuraava yö vietettiin teltoissa ja 10.10. kello 8 haettiin pyörät ja siirryttiin kilometrin päähän Saukkojärven tienhaarasta valmistautumaan uusiin tehtäviin.

Ranuan sekä Yli-Portimojärven taisteluista muodostuivat Ps.D:n toimintasuunnalla Lapissa ensimmäiset kovat koetukset saksalaisia vastaan. Saksalaisilla olivat etuina hyvä aseistus ja miltei rajattomat ampumatarvikevarastot. Meillä sensijaan voitiin pitkällä koukkauksilla vaikeissa maasto-olosuhteissa kuljettaa mukana vain kevyttä aseistusta ja rajoitetusti ampumatarvikkeita. Jokunen krh.ammus ei tässä leikissä paljon painanut. Panssarivaunumme jäivät jo alkuvaiheessa matkasta pois, joten niidenkään apua ei ollut käytettävissä. Huoltovaikeudet olivat suuret. Monen päivän kuivamuonan säännösteleminen oli kaikille vaikeaa. Patruunoita sai jokainen tosin kuljettaa kyläläseen. Tehtävistä sittenkin jotenkin selvittiin ja saatiin täytetyksi laillisessa järjestyksessä saadut käskyt parhaan mukaan tulipa "vastapeluri" miltä ilman suunnalta tahansa.

Tämän kirjoittajalle on ollut mahdollista kertoa tapahtumista pääasiassa vain I.K./JP 3:n suppeasta näkövinkkelistä. Ehkäpä tämä kuitenkin omalta osaltaan täydentää suuremmissa puitteissa laadittuja kuvauksia.

TAPPELU HUOVIKKAISTA

ERÄÄSSÄ vankileirissä alkoi kaksi vanjaa mukiloida toisiaan nyrkeillä, minkä ennättivät. Vartija tuli kuitenkin väliin ja vei miehet kuulusteltaviksi ja niin saatiin selville tappelun syy.

Miehet olivat kuuluneet aikoinaan samaan partioon. He olivat osallistuneet mm. erään vihollisen puolelle jääneen suomalaisen osuuskaupan ryöstöön ja toinen heistä oli saanut siepatuksi huopatosut "sotasaaliiksi".

Kaverukset olivat sitten joutuneet yhdessä partio- retkelle ja yöpyneet erääseen heinälatoon. Huopatosu- jalkaisen nukkuessa oli kaveri anastanut hänen huovikkaansa ja luikkinut saaliineen tiehensä. Seuraavana päivänä oli hän kuitenkin joutunut vangiksi ja tapasi sitten vankileirissä myös partiokaverinsa, joka niinkään oli joutunut vankileirin asukkaaksi.

Tappelu oli alkanut huopatossuparista, sillä toinen väitti kaveriaan varkaaksi.

— No, miksi varastit nukkuvan toverisi huovikkaat? suomalainen kuulustelija kysyi.

— A, mä tiesin, että molemmat kuollaan, jos paikalleen jäädään. Mitä kuollut mies hyvillä huovikkaila tekee. Luulin karkuun pääseväni ja siksi huovikkaat otin, oli vastaus.

RIKKIHAPPO OY

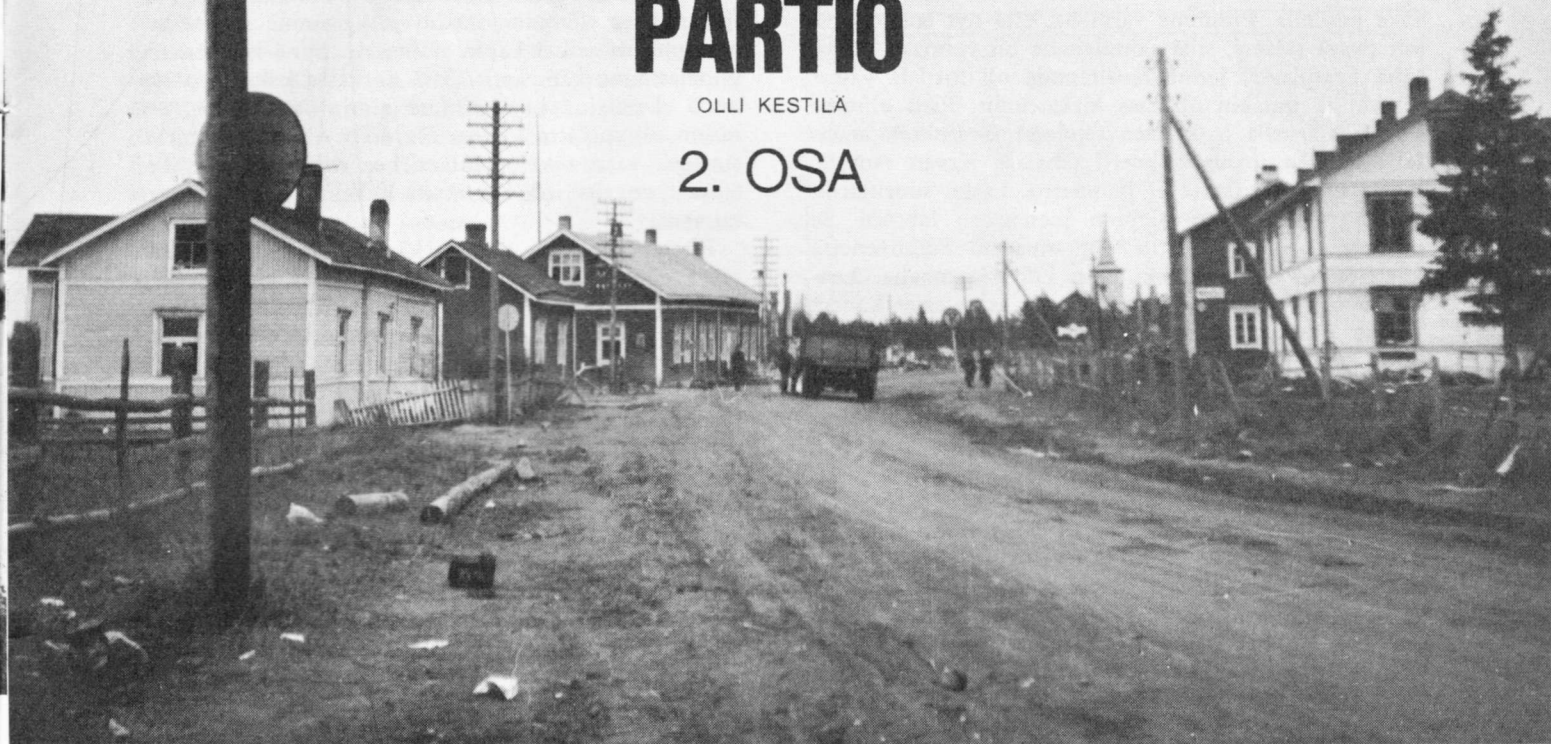
suomalaista kemian suurteollisuutta

VIIMEINEN PARTIO

OLLI KESTILÄ

2. OSA

Sodankylän keskustassa saksalaiset jättivät räjäyttämättä 7 taloa ja kirkot

S.A.-kuva

ROVANIEMEN suunnalta majoituspaikkaan saavuttamme saimme käskyn täydentää varusteamme ja varata muonaa noin kuukauden kestävää, uutta retkeä varten. Lähdön piti tapahtua seuraavana aamuna. Pari tuntia ennen lähtöä kutsuttiin koko partio kuulemaan tehtävää. Ensin meidät vietäisiin autoilla Säräisniemeen Oulujärven rannalle. Sieltä suomalaisesta lentotukikohdasta jatkuisi matka lentämällä Inariin, lähemmin sanottuna Hammasjärvelle, joka on noin 30 km Ivalosta länteen. Tehtävä oli sama kuin edellisellä retkellämmekin.

Ilmitulemista oli tällä kertaa varottava entistä huolellisemmin, sillä oli varmaa, ettei ollut mitään mahdollisuutta saada tukea omilta joukoilta, kun jouduimme liikkumaan niistä noin 350—400 km etäisyydellä. Jokainen mies tiesi tehtävänsä, jossa ei mitään muuta uutta ollutkaan kuin se, että nyt oli pidettävä vihollisina sotilaita, jotka tähän saakka olivat olleet aseveljiä ja joiden kanssa oli suoritettu monenlaisia yhteisiä sotatoimia. Olivathan saksalaiset aikaisemmin monesti vieneet partioitamme lentokoneillaan kauas Venäjän puolelle sekä olleet kenttävartioiden välimaastossa varmistamassa paluutamme. Ei ollut näin ollen ihme, että aluksi tuntui kuin tehtävämme olisi vain lasten leikkiä eikä sotaa. Myöhemmin tämä käsitys kuitenkin muuttui.

Ennen puoltapäivää saavuttiin Säräisniemeen, jossa lentäjät ilmoittivat, ettei lähdöstä ainakaan heti tulisi mitään, sää näet ei suosinut lentotoimintaa. Jäätiin odottamaan sen paranemista.

Kun seuraavana aamuna herättiin, lentäjät ilmoittivat, että lähtö tapahtuu parin tunnin kuluttua, koska sää oli yön aikana parantunut siinä määrin, että voitiin ainakin retkeä yrittää. Vesitaso oli jo valmiina odottamassa, ja siirsimme reppumme ja muut varustemme siihen veneillä. Määräaika oli kaikki valmiina ja miehet alkoivat painua omille paikoilleen koneen uumeniin. Siinä olikin touhua, että kaikki saatiin mahtumaan mukaan. Koneen kaikki mahdolliset paikat oli otettava käyttöön, ja joidenkin miesten oli jopa ryömittävä vatsalleen tavarasäilöihinkin. Itse sain hyvän seisomapaikan kk.ampujan vieressä, jossa näköala oli mitä parhain.

Kohta alkoivat koneen moottorit käydä ja hiljaa lähdettiin kiittämään Oulujärven pintaa. Vähitellen moottorien ääni voimistui, vauhti kiihtyi, ja ennenkuin huomasinkaan, oltiin jo ilmassa. Lentäjä otti korkeutta, ja hitaasti nousi raskaassa lastissa oleva kone yhä ylemmäs pilvien yläpuolelle. Pilvet olivatkin tällä haavaa varsin alhaalla, joten meitä ei varmaan voinut maasta erottaa. Suunnistauduttiin pohjoiseen, ja vähitellen pilvet alkoivat haihtua. Kun saavuttiin Rovaniemen maalaiskunnan yläpuolelle, lentäjä pudotti korkeutta niin, että lensimme aivan puiden latvojen yläpuolella ja käytimme suojana vaa-rojen välillä olevia notkelmia. Jos saksalaiset olisivat huomanneet meidät ja lähettäneet hävittäjensä liikkeelle, olisimme olleet heille varma saalis. Ihme kyllä, ettei näin tapahtunut. Tiedettiin myös, missä saksalaisten iv-asetat sijaittivat, ja nämä kierrettiin riittävän kaukaa.

Lentomme jatkui edelleen vihollisalueen yläpuolella hyvin matalalla ja vaarojen suojassa kierrellen. Viimein alkoivat tunturit hämmöttää kaukana taivaanrannalla. Jonkin ajan kuluttua ne olivat jo suoraan edessämme. Ylitettiin Ivalojoki, ja sitten olikin tuntureita joka puolella. Pidimme varmana, että nyt emme enää voi pysyä salassa, sillä saksalaisilla oli varmaan tähyttäjiä Laanilassa, jonne reitiltämme oli matkaa vajaat 20 km ja ilmakin oli taas kirkastunut. Pian olimme Hammasjärvellä ja koneen tehdessä kierroksen matalalla lentäen jokainen koetti tähyttää järven rantoja, mutta mitään liikettä ei huomattu. Lasku suoritettiin järven pohjoispäässä olevaan pienoiseen lahteen. Se oli sopiva paikka lastin purkamiseen. Kumivenettä käyttäen olivatkin kaikki pian kuivalla maalla. Lentäjällä oli kiire heti takaisin, koska saksalaiset koneet voivat ilmestyä paikalle milloin tahansa. Hän toivotti meille hyvää onnea, ja pian katosi kone etelään. Niin jäimme lokakuun puolivälissä 1944 erämaahan, jossa kaikki tehtävämme tulivat suoritettaviksi lähimpien viikkojen aikana.

— Milloinkahan nyt näemme omien joukkojen kärkepartion? aprikoi partionjohtaja.

— No ei ainakaan niin pian kuin viime reissulla, vastasin.

Ensimmäiseksi oli nyt haettava sopiva kätköpaikka ylimääräisille muonille. Lentokoneesta olimme huomanneet läheisessä niemessä pienen lappalaisten kämpän ja lähdimme katsomaan sopsisiko se muonavaras-

toksemme. Laatikot ja paketit kannettiin aluksi metsän suojaan. Tällä välin kävi pari miestä kämpällä ja totesi, että sen vintille voidaan eväämme ehkä sijoittaa. Siellä ne olisivat suojassa hiiriltä eikä niitä mahdolliset kulkijatkaan huomaisi. Kannoimme näin olleen muonat kämpän vinttiin ja keitimme sen takassa ensimmäiset saikat Lapin erämaassa. Siinä istuessamme huomasimme kämpän eräässä nurkassa kaksi isoa tynnyriä. Uteliaina kurkistimme niihin ja näimme, että niihin oli suolattu kaloja. Ne eivät olleetkaan mitään sinttejä, vaan oikeita kalamiehen unelmakaloja. Toisessa tynnyrissä oli kookkaita ahvenia, toisessa suuria taimenia.

Pitempään emme voineet kämpässä viipyä, sillä tehtävät odottivat. Päätettiin lähteä ensin etelään päin. Reput vain selkään ja matkaan. Aluksi kuljimme järven länsipuolitse sen eteläpäähen, jossa oli jonkinlainen lappalaisten asumus. Kun ilta alkoi hämärtää, jäimme siihen yöksi. Se oli täynnä lappalaisten kesällä tekemiä heiniä, joihin kaivauduimme syvälle varmoina siitä, etteivät ainakaan saksalaiset ole ensi yönä kimpussamme. Pian uni meidät saavutti, oltiinhan totuttu nukkumaan jos jonkinlaisissa oloissa. Aamulla jatkettiin matkaa etelää kohti. Kuljimme tunturimaastossa ja iltapäivällä oltiin Hammastunturin rinteessä, jossa tavattiin lappalaisten poroaita ja hieman ylemmänä lappalaiskوتا. Kun reppumme vielä olivat kovin painavat, päätettiin yöpyä tuossa kodassa, antaisihan se ainakin suojan sateelta. Kun vielä oli jokunen tunti

S.A.-kuva

Teltat ja kamiinat mukanaan ponnistelivat suomalaiset jääkärit tunturien yli Ivaloa kohden marraskuun alkupäivinä 1944

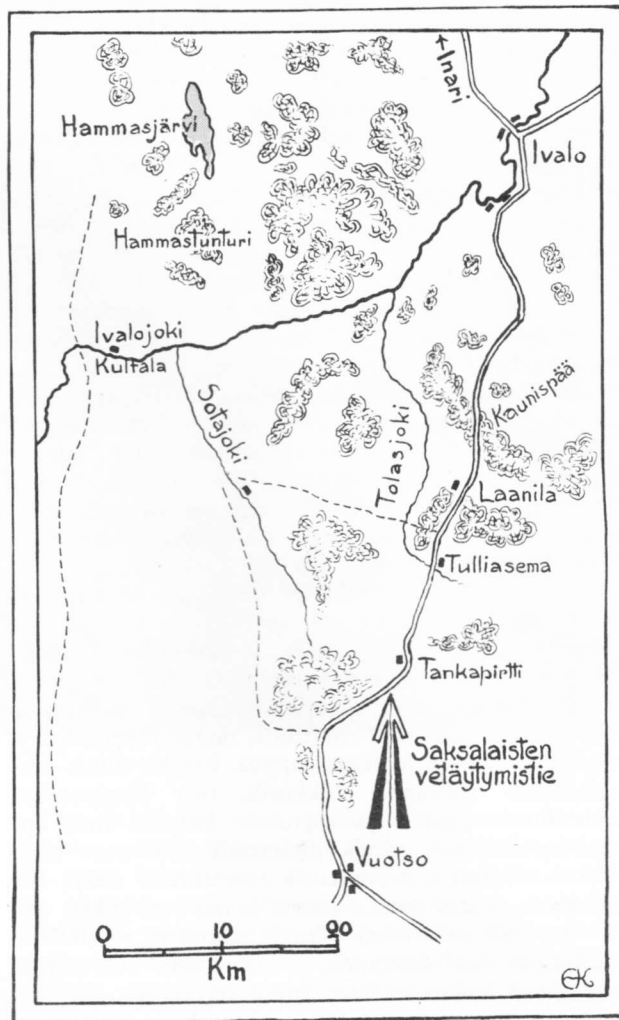
valoisaa, kiivettiin tunturin huipulle tähytämään. Näköala sieltä oli monelle partion miehelle todellinen elämys, sillä monet näkivät tunturimaisemia nyt ensimmäisen kerran.

Lappalaiskota osoittautui sangen mukavaksi yöpymispaikaksi. Sen rakennehan on sellainen, että se suipenee ylöspäin ja yläpään jää noin puolen metrin läpimittainen pyöreä aukko, räppänä. Kodan pohja on myös muodoltaan pyöreä, läpimitaltaan noin 4—5 metriä. Alhaalle seinän ja maan väliin oli jätetty 25—30 sm korkuinen rako. Kun keskellä olevasta tulisijasta savu kohoaa ylhäällä olevaan aukkoon, seinän alitse virtaa raitista ilmaa sisään. Savusta ei sisällä tiedä täten juuri mitään.

Aamulla lähdettiin taas samoamaan etelää kohti. Ivalojokeä ylitettiin kumiveneellä, joka painaa siinä 3—4 kiloa ja kantaa kaksi miestä ilman painavia reppuja. Hienoä, lujaa narua täytyy olla niin paljon, että se yltyä kahteen kertaan joen yli, ja kun ensimmäinen mies on melonut itsensä yli, venettä vedetään narusta nopeasti vuoroin rannalta rannalle joen yli. Kun joki on ylitetty, päästetään ilma veneestä pois ja vene pannaan reppuun. Nyt kuljimme Ivalojoekivartta ylöspäin muutaman kilometrin verran tarkoituksella jatkaa Sotajoen uomaa pitkin edelleen etelää kohti. Tässä Ivalo- ja Sotajokivarsilla näimme, miten kullankai-
vajat olivat rikastumisen toivossa ahertaneet. Monet kilometrit oli jokivartta möyritty, lienevätkö sitten toiveet täyttyneet. Jouduimme kerran ihmeisiin Sota-

Päämajan kaukopartion toiminta-alue Vuotson — Ivalon tien länsipuolella loka—marraskuun vaihteessa 1944, jolloin saksalaiset joukot vetäytyivät Rovaniemeltä Sodankylän kautta Lapin perukoille

jokivartta ylöspäin noustessamme, kun äkkiä ilmestyi eteemme höyrykone, vieläpä melkoisen suuri. Pääteltiin, että täällä oli harjoitettu kullankaivua oikein suuressa mittakaavassa, koska tuollainenkin mahtava laitos oli raahattu tänne kauas erämaahan. Sinne se sitten oli kuitenkin hylätty ja lienee siellä vieläkin.

Taivallettuamme Sotajokivartta noin 10 km kohtaan, jossa Laanilan vanhalta tulliasemalta johtava tie tulee jokivarteen ja jossa on kullankaivuuajkojen vanha kämppä, tulevia tehtäviä ruvettiin tarkemmin hahmottelemaan. Ilman muuta todettiin, että aukeassa tunturimaastossa ei voida suuremmalla joukolla kulkea vihollisen lähituntumassa ilman ilmitulon vaaraa. Päätettiinkin, että partio jaetaan neljään 2 miehen porukkaan ja perustetaan sopivaan paikkaan kiinteä radioasema, johon radistin lisäksi jätetään yksi mies hänen avukseen. Siltä varalta, että vihollinen keksisi aseman, varattiin sille vielä pari muuta vaihtopaikkaa. Meille jäi siis kolme kahden miehen partiota, joille partiojohtaja jakoi toiminta-alueet. Yksi partio lähetettäisiin pohjoiseen Inarin kirkonkylään, toinen etelään Vuotson suuntaan ja kolmas Laanilan tunturialuetta ja

valtamaantietä kohden. Tiedot sai jokainen partio tuoda radioasemalle heti, kun katsoi olevan siihen ai-
hetta, ja radisti lähettäisi ne sitten edelleen päämajaan.

Eräänä varhaisena aamuna erottiin sitten radioasemalla eri suuntiin. Kun kahdella partiolla oli aluksi sama matkasuunta, päätettiin pysytellä yksissä ja kulkea Rovaniemen—Ivalon maantien varteen ja erota vasta Laanilan vanhan tulliaseman luona. Siinä kääntyisivät toiset pohjoiseen ja toiset etelään.

Matkalla ei mitään erityistä tapahtunutkaan. Ylitettyämme Tolasjoen marssimme pitkin leveää tietä eikä vihollista muistettu ajatellakaan, ennenkuin äkkiä huomattiin telttoja molemmin puolin tietä. Värikki Suoranta sanoi teltat nähdessään toverilleen rauhallisesti: "Tule!", kääntyi tieltä sivuun etelää kohti ja viittasi kädellä meille toisille suuntaa pohjoiseen. Nyökkäys vain ja heti olimme juoksujalkaa kiiruhtamassa pohjoista kohden.

Päästyämme hieman kauemmas saksalaisten leiri-alueelta pienen notkelman suojaan pysähdyimme kersantti Loposen kanssa kuulostamaan, mitä "vanhat kaverit" oikein puuhaavat. Pian alkoikin kuulua äänekkäitä komentosanoja, mutta me emme jääneet odottamaan, oliko kysymyksessä hälytys, vaan poistuimme paikalta kiireen vilkkaa. Tarkoituksemme oli päästä maantien yli sen itäpuolelle, ja kohta notkelmasta noustuamme tie tulikin näkyviin vain 100 m päässä. Samaan aikaan lähestyi kuitenkin Laanilan tuntureilta päin pitkä hevuskolonna eikä tien ylityksestä tullut mitään. Peräydyimme takaisin notkelmaan odottamaan kolonnan ohimenoa, mutta liikenteestä ei näyttänyt tulevan lainkaan loppua. Parien tuntia odottuamme lähdimme liikkeelle tien länsipuolitse, kiertelimme aukeita ja käytimme kiikaria aina, kun oli mahdollisuus nähdä pitemmälle. Liikenne tiellä jatkui vilkkaana, kaikenlaisia moottoreita näkyi lakaamatta, mutta mitään emme havainneet siihen viittaavaa, että saksalaiset olisivat aikoneet näillä seu-
duilla asettua lujempaan vastarintaan. Suurempien joukkojen kuljetuksiakaan emme havainneet.

Niinpä siis jatkettiin kohti Laanilan tuntureita ja pimeän turvin käytiin siellä aivan saksalaisten hallussa olevan matkustajakodin nurkan takana kurkistelemassa pihalla olevien autojen paljoutta. Mitään tärkeää emme täälläkään havainneet ja matkamme jatkui edelleen. Eräällä tunturin rinteellä näimme saksalaisten kaivavan jonkinlaisia pesäkkeitä, mutta mitään yhtenäistä puolustuslinjaa ei täälläkään ollut. Laanilan tunturien rinteellä, tien suunnassa, näimme tykistöä. Lienevät olleet itätykkeitä. Kaikki havainnot merkittiin muistiin, ja muutaman päivän kuluttua lähdimme kohden radioasemaa. Tullessamme perille ei toisia partioita ollut vielä saapunut, mutta seuraavana päivänä saapui sinne värikki Suorannan partio, josta olimme niin äkkiä joutuneet eroamaan, ettei ehditty edes sanoa "näkemiin".

Kolmatta partiota odotellessa päätettiin vielä käydä päivän parin aikana pitämässä silmällä maantietä. Sitten palattaisiin takaisin Hammasjärven varastolle, koska muonat alkoivat jo olla vähissä. Kun lopulta-kin oltiin taas koossa, aloitettiin paluu kohti täydennyspaikkaa. Hammasjärven sivua tällöin kävellessämme tuli mieleen, että voitaisiin sitä kai yksi kalakeitto tehdä niistä suurista tynnyritaimenista ja kaikki olivat asiasta samaa mieltä. Askel olikin nyt vetävä, sillä reputkin olivat kutakuinkin tyhjä.

LÄHETÄ JOULUPOSTI AJOISSA

Joulu on joulupuuhia, mutta myös joulurauhaa. Se on joulumieltä ja joulumielen luomista muille. Joulukortit, -kirjeet ja -paketit tulkitsevat hyvätahtoaamme lähimmäisillemme. Joulurauhaa jouduttaa postin jouluaikataulukin — muistatehan postittaa mieluummin näin:

Kotimaiset joulukortit ja -kirjeet	viimeistään lauantaina 17. 12
Kotimaiset joulupaketit	
kaukana sijaitseville paikkakunnille	perjantaina 16. 12
lähipaikkakunnille	maanantaina 19. 12

Joulu- ja uudenvuodenkortit

Joulu- ja uudenvuodenkortteihin, joissa vastaanottajan sekä lähettäjän nimen ja osoitteen lisäksi on korkeintaan 5-sana-nainen tervehdys, riittää Pohjoismaissa 15 p, muihin maihin 20 p postimerkki.

Kirjeet

Kirjeiden postimaksu kotimaassa ja muihin pohjoismaihin on 35 p, muihin maihin 40 p.

Kiiltohilekortti

Kiiltohilekortti on lähetettävä suljettuna kirjeenä, jolloin siitä on maksettava kirjemaksu.

Vähimmäiskoko

Korttien, kirjeiden, ristositeiden ja pikkupakettien vähimmäiskoko on 10 cm x 7 cm.

Paketit

Mitä huolellisemmin pakettinne on pakattu, sitä paremmin se kestää kuljetuksen. Yksivärisessä päällyksessä näkyvä osoite selvemmin, jolloin postin käsittely nopeutuu.

Postiautot

Postiautot kulkevat pyhinä muuten aikataulun mukaan paitsi joulupäivänä, jolloin ne eivät liikennöi lainkaan.

Rauhallista Joulua ja Onnekasta Uutta Vuotta

PS Koti- ja ulkomaisten sanoma- ja aikakauslehtien tilauksia ottavat vastaan postitoimipaikat.

SA-kuva

"MIEHISTEN MIESTEN MIELIKIRJAT"

Bagley: **Andien vangit** 10 mk — Björkelund: **Stalinille menetetyt vuodet** 15 mk — Churchill: **Olen muistanut kaikki syntini** 14 mk — Deighton: **Miljardin dollarin aivot** 10 mk — Garnen: **Joukkotuho** 10 mk — Hall: **Berliinin muistio 9:50** mk — **Jääkäriykistö 1916—1966** 16 mk — Immonen: **Kaksi tykkiä** 12 mk — Kenyon: **Onni kuolla Irlannissa** 10 mk — Šolohov: **Hiljaa virtaa Don 1—3** 22 mk — Horne: **Verdun 1916** 18 mk
TEOSTEN YHTEISHINTA 1—13 kangask. 146:50
 Kuukausimaksu 15 mk
 Tilaan yllämainitut WSOY:n kirjat kuukausimaksulla/käteisellä. Korottomasti. Rahtikuluitta.
PUHELIMITSE numerolla 444 315.

Tilaajan nimi.....
 Arvo tai ammatti.....
 Postitoimipaikka.....

J. SARNO JA KUMPP.

Runeberginkatu 25 A 23 Helsinki 10 puh. 444 315

Pian tultiin niemeen, jossa muonavarastomme ja kämpän piti olla. Niin, kyllä niiden olisi siinä pitänyt olla, vaan kun eivät enää olleetkaan. Saksalaiset olivat käyneet täällä tekemässä tihutöitään, arveltiin. Jäljellä oli vain yksi toivonkipinä, olisikohan siellä paistunutta kalaa. Käänneltiin tuhkaläjää tynnyrien kohdalta, mutta muuta ei löydetty kuin hiihtyneitä astialautoja. Kai ne saksmannit olivat tynnyrit ensin tyhjentäneet ja sitten panneet ne tuleen.

Nyt ei tilanne enää naurattanut ketään.

— Lähdetään ja otetaan omat pois korkojen kanssa, tuumi joku kiihtyneenä.

— Keitetään nyt sentään vettä ja tuumitaan mitä tehdään, sanoi partionjohtaja maltillisesti.

Kaikki reput tarkastettiin ja todettiin, että ellei kovin runsaasti syödä, pärjätään jäljellä olevilla eväillä vielä pari päivää. Täydennystä oli vain pyydyttävä viipymättä lentokoneella. Ennen yhteydenottoa oli kuitenkin valittava uusi täydennyspaikka, sillä emme uskaltaneet tilata konetta tänne keskelle tuntureita, jossa tunturitähystäjät voisivat pilata koko homman.

— On valittava sopiva täydennyspaikka tunturien eteläpuolelta, päätti vänrikki Suoranta. — Lopputulokseksi tuli, että täydennystä pyydetään Sotajokivarteen Tankapirtin korkeudelle, jonne me parissa päivässä ehdimme päästä. Ennen lähtöä otti radisti yhteyden „kotiin” ilmoittaen täydennyspaikan ja selvittäen samalla nuotiomerkit. Nuotiot olisivat kolmiossa, jonka kärki osoittaisi pohjoiseen ja ne sytyttäisiin, kun määräaikana ja määrätystä suunnasta alkaisi kuulua koneen ääni.

Määräpäivän koittaessa oltiin jo hyvissä ajoin konetta odottamassa. Nuotiot oli valmistettu huolellises-

tilipäivä joka päivä

kun Teillä on palkkatili

Ottakaa palkkanne Kansallispankin kautta. Kun nostatte palkkatililtänne vain kulloinkin tarvitsemanne määrän, kertyy säästöjä kuin itsestään. Teillä on tilipäivä useammin ja lisäksi saatte korkotuloja.

KANSALLIS-OSAKE-PANKKI

siellä aina ystävä

ti tervaslastuista niin, että ne syttyisivät heti, kun vain tulitikulla raapaistaan. Määräaika lähestyi ja jokainen oli valmiina toimimaan, kun lentokoneen ääni alkaisi kuulua. Mutta erämaa pysyi äänettömänä, mitään moottorin ääntä ei kuulunut, vaikka iltahämäriin saakka odotettiin. Tästä tiedettiin, ettei ainakaan tänä päivänä muonaa enää tule. Illalla saatiin yhteydenotossa sanoma: "Lentokone joutunut päivällä palaamaan takaisin. Odottakaa samassa paikassa!"

Seuraavana päivänä oltiin kuitenkin melko toivottoimia, sillä illa taivas oli paksussa pilvessä ja satoi. Ruoka oli jo tyystin loppunut jokaisen repusta. Tämän takia päätimme kersantti Loposen kanssa lähteä etsimään ruokaa, sillä olin aikaisemmin huomannut porotokan muutaman kilometrin päässä. Porot löytyivätkin helposti, sillä tokassa oli kellokas ja kellon ääni kantautui kauas. Ei ollut mitään vaikeutta päästä ampumamatkan päähän, ja pian olikin poro nyljetty ja lihat paloiteltu. Otin vielä korvat reppuuni korvausta varten ja niin lähdimme takaisin leiripaikalle, kuten ainakin pelastavat enkelit.

Leirillä varoiteltiin sitten toisia liikasyömisestä vaaroista, mutta kaikki eivät silti säästyneet ikäviltä seurauksilta, vaan monet saivat tämän tästä juosta laavun suojasta metsään. Menihän tietysti vatsa sekaisin vähän jokaiselta, mutta mitään sen pahempia seurauksia ei ilmennyt, ja olihan vatsassa ainakin jotain, kun oli syönyt "peuran paistia ihanaa".

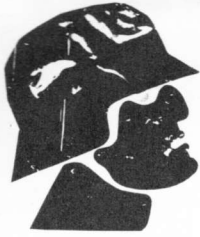
Täydennystä odotettiin edelleenkin hartaasti, ja vihdoin neljäntenä päivänä, hieman jälkeen sovittun

SA-kuva

Ivalo saavutettu
5.11.44

Kesäkuun 9. päivänä 1944 repesi maanpäällinen helvetti Kannaksen hiljaiseen kesäamuun

Paavo Rintala | Sotilaiden äänet

'Sotilaiden äänet' on talletettua todellisuutta: soitteet, komentajasta tavalliseen rivimieheen, kertovat kokemuksistaan Kannaksen läpimurtotaiteluissa. Tapahtumapaikkoina ovat Valkeasaari, Rajajoki-Kuuterselkä, Vammeljoki-Summa, Rokkanjoki, Viipuri.

Paavo Rintala on koonnut aineiston Yleisradion äänitarkistoneuvoituksesta ja järjestänyt sen niin, että kokonaisuus muodostaa ajallisesti etenevän tapahtumasarjan.

356 sivua, 14,20/17,—.

WEILIN+GÖÖS

Grönlannin retki nyt kirjana

RETKIKUNTA JÄÄKAUTEEN

Kertomus suomalaisen Grönlannin retkikunnan sisukkaasta kamppailusta säälimättömästä luontoa vastaan.

138 tekstisivua ja 68 kuvasivua, joista 20 nelivärisiä.

Saatavana kirjakaupoista, nidottuna 20,—, sidottuna 23,— ja nahkaselkäisenä 26,—.

SANOMA OSAKEYHTIÖ

ajan, alkoi odotetusta suunnasta kuulua lentokoneen surinaa. Riennettiin juoksujalkaa nuotiolle, ja pian ilmestyikin näkyviin lentokone niin matalalla lentäen, että helposti totesimme sen omaksi ja tuikkasimme tulen nuotiotarpeisiin. Kone lensi ensin ylitsemme, mutta palasi pienen kierroksen jälkeen takaisin yläpuolellemme ja pudotti ensimmäisen torpedon laskuvarjon varassa maata kohti sekä hetken perästä toisen. Kone teki vielä kierroksen ja päästyään kohdallemme pudotti kolmannen torpedon. Viimeinen pudotus epäonnistui sikäli, että laskuvarjo avautui liian myöhään ja torpedo tuli räsähtäen kivikkoiseen jokitorpään. Kone teki vielä kerran kierroksen ja aivan matalalta lentäjä huiskutti kättään hyvästiksi sekä häipyi pian näkyvistä.

Nopeasti kannettiin torpedot suojaan paikkaan ja ryhdyttiin purkamaan. Suutarina alas tullut torpedo oli ruhjoutunut aivan muodottomaksi ja sisältö oli sen mukainen. Voit ja hienot sokerit, juustot ja yleensä kaikki oli yhtä sekasotkua, mutta kaikesta huolimatta aloitettiin syöminen tästä sekatarvarasta eikä siinä kursailtu. Lusikalla ammennettiin tuota soppaa leivän päälle, kuten lautaselle, eikä ruokahalussa ollut moittimista. Kun nälkä oli tyydytetty, jaettiin toisten torpedojen sisältö, laskuvarjot koottiin ja torpedot piilotettiin.

Sen jälkeen lähdettiin kiireesti liikkeelle, jotta ehdittäisiin mahdollisimman kauas pudotuspaikalta. Oli näet huomattu, että saksalaiset olivat kovin uteliaita koneista, jotka kävivät niin kaukana selustassa.

Pienellä kidevastaanottimella olimme viime aikoina kuunnelleet ahkerasti STT:n uutisia ja olimme siten perillä siitä, missä joukkomme olivat tulossa. Tiesimme näet, että heti, kun omat joukkomme saapuvat Ivalon tienoille, pääsemme lähtemään etelään ja koko sota on silloin kohdaltamme päättynyt.

Tekemistä ei meillä enää paljoa ollutkaan, sillä saksalaiset perääntyivät ilman mainittavia taisteluja. Olimme myös ilmoittaneet havaitsemistamme kenttävartiosta ja puolustuslinjoista, joten nyt vain seurattiin saksalaisten vetäytymistä. Löysimme tosin joitakin suu-rempiä varastoalueitakin, mutta koska meillä oli puhdas tiedustelutehtävä eikä ollut räjähdysaineitakaan mukana, jätimme ne rauhaan, vaikka olisimme kernaasti saksmanneja kärsimästä nälkäkuurista muistuttaneet.

Vihdoin eräänä päivänä lokakuun lopussa ollessamme Ivalojoen varressa alkoi Vuotson suunnalta kuulua tykistötulua. Silloin päätimme lähteä omia vastaan. Olimme näet aikaisemmin pyytäneet päämajalta lentokonetta poiskuljetustamme varten, mutta saaneet kielteisen vastauksen ja ohjeen: "Tulkaa pois miten parhaiten pääsette. Lentokonetta ei voida enää lähettää".

Mieli keveänä lähdettiin Sotajoen rantoja pitkin etelää kohden. Entisellä radioasemapaikalla levättiin viimeinen yö, ja silloin taistelut siirtyivät ohitsemme. Heti seuraavana aamuna lähdimme maantien varteen.

Siten oli sota kohdaltamme päättynyt. Tuntui tosiaan ihmeelliseltä, sillä olihan 5 vuotta kirjoittajaltakin kulunut näissä hommissa. Vain välirauha oli ollut välillä, mutta senkin ajan olin palvelut varusmiehenä mentyäni Talvisotaan vapaaehtoisena. Monet reissut ja rintamat käyneenä tuntui ihmeelliseltä, ettei onneksi minkäänlaista naarmua ollut tullut, vaikka monet kaverini olivat jääneet jo ensimmäiselle reissulleen.

Kohotettu pistin

ARVO KARPPINEN

OLI vuosi 1942. Vienan rannattomat korvet kattoi talvi, ja pakkasen helisi kaiken olevaisen yllä. Tämän melkein äänettömän hiljaisuuden keskellä hiihdimme kohti itää. Tavoitteenamme oli rautatie, josta joskus olimme koulussa lukeneet ja jonka tiesimme kulkevan jossakin edessämme suurien soiden ja äärettömien metsien takana Jäämerta kohden. Näiden rajattomien kivieliöiden laajuudesta pääsimme varsinaisesti selville vasta kun olimme hiihtäneet niiden sylissä viisi vuorokautta tapaamatta ainoatakaan elonmerkkiä ihmisistä tai eläimistä. Erämaa oli autio ja kuollut.

Oli aamuyö, kun saavutimme tuon rautatien. Siellä piti vihollisella olla suuret huoltotukikohdat, ja tehtävämme oli nyt tuhota nämä varastot sekä katkaista liikenne rautatiellä joksikin aikaa. Koska tämän kaiken tuli tapahtua kaukana vihollisen selustassa ja mitä vaikeimmissa olosuhteissa, tehtävä asetti joukkomme kunnan kovalle koetukselle. Yksikään meistä ei sitä paitsi epäillyt, etteikö perillä tulisi tapahtumaan yhtä ja toista sotaan liittyvää, jota ei voinut tietää etukäteen.

Joukkue, johon kuuluin, jäi aluksi varmistamaan rautatietä pohjoiseen päin, kun toiset joukkomme taas kävivät samaan aikaan etelämpänä sijaitsevien vihollisen huoltotukikohtien kimppuun. Pakkasta oli sinä yönä yli 50° C ja sen ansiosta oli kaikki muonamme kirjaimellisesti muuttunut "kiveksi". Kaikki oli armottomasti jäässä.

Aivan pohjoispuolella ratavallin vieressä oli suurehko rakennus, johon menimme välillä lämmittelemään. Siellä oli kolme naista, puolen tusinaa lapsia ja viisi vihollisotilasta, jotka eivät tehneet vastarintaa. Kokosimme heidät suureen keittiöön ja laitoimme tee-

kattilat kiehumaan. Kuuma tee olikin paikallaan, sillä olimme hiihtäneet pakkasessa koko yön.

Näimme selvästi, että vangit pelkäsivät meitä, mikä olikin täysin luonnollista, vaikkakin aiheetonta. Emme me voineet heitä kuljettaa mukana ja ampumaankaan emme heitä ryhtyneet, koska heidän eivät olleet ampuneet meitä. Sinne he jäivät keittiöön, kun lähetti toi meille uuden käskyn.

Joukkueemme sai tehtäväkseen lähteä tuhoamaan etelämpänä sijaitsevaa varastoaluetta. Lähdimme suorittamaan annettua tehtävää. Laskeusimme jäälle ja hiihdimme yli pienen lahden, jonka takana varastot olivat. Sukset jätimme rantaan, koska ensimmäiset parakit olivat aivan rannan tuntumassa. Järjestäydymme neljäksi iskuryhmäksi ja lähdimme lumessa kahlaten kohti rakennuksia.

Rakennusten suojista avattiin heti tuli meitä vastaan. Kiväärin räätisivät ja jokunen pikakiväärin louskutti niiden mukana. Maastouduimme ja vastasimme tuleen. Emme kuitenkaan voineet jäädä makamaan paikoillemme hyödyttömään tulitaisteluun, vaan syöksyimme päin parakkeja ja saimmekin niistä pari rakennusta haltuumme. Olimme näin päässeet kiinni varastoalueeseen. Lumi sen luona oli kovaksi taluttua, mikä auttoi meitä etenemään nopeammin eteenpäin. Vihollinen vetäytyi keskemälle aluetta asetuen nähtävästi puolustamaan rautatien varressa olevia rakennuksia.

Kun jatkoimme etenemistä, innostuin tunnustelijan ominaisuudessa juoksemaan erään ehkä parinkymmen metrin pituisen rakennuksen seinustaa pitkin keskemälle aluetta. Saavuttuani sen nurkalle melkein törmäsin kahteen vihollisotilaaseen, jotka ties mistä

syystä olivat jääneet nurkan suojaan, vaikka heidän toverinsa olivat jo kauempana.

Yllätys oli molemmin puolin täydellinen. Katsoimme muutaman sekunnin toisiamme tekemättä mitään. Sitten toinen vastustajistani selvisi hämmennyksestään. Ehkä hänen kiväärinsä oli ammuttu tyhjäksi tai hänen mielestään ei aika riittäisi ampumiseen. Joka tapauksessa hän selvisi minua pistimellä, ja tuo "rotanhäntä" tunkeutui reppuni läpi samalla iskien minut maahan. Vastustajani tempaisi kiivaalla nykäyksellä pistimensä irti repustani ja kohotti sen uuteen iskuun. Hänen toverinsa seisoivat parin metrin päässä puuttumatta asiain kulkuun mitenkään.

Makasin kovaksi taltatulla tantereella. Näinä sekunteina tunsin hikoavani pakkasesta huolimatta ja jonkinlainen lamaannus valtasi minut. Tuntui kuin en saisi mitään aikaan. Näin tuon tavattoman suurelta näyttävän tumman hahmon vieressäni ja tiesin mitä tulisi tapahtumaan pian. Tuo lamaannus ei kuitenkaan kestänyt kuin hetken. Pimeästä huolimatta näin tuon hahmon käsivarsien nousevan ylös tai ainakin olin näkevinäni ja se riitti.

Nopealla tempaisulla heitin konepistoolini suun kohti vihollista ja painoin liipaisinta. Kohotettu pistin jäi ylös. Se ei milloinkaan enää syöksynyt iskuun. Sekunnin ajan valaisi konepistoolin punertavanleppätaava suuliekki tammikuun yötä. Tämä liekki löi melkein vastustajaani kasvoihin. Kohotettu pistin vaipui jonnekin ja musta, kuolemaa ennustanut hahmo sortui suoraan selälleen tantereeseen. Hänen takanaan seisonut sotilas sai saman kohtalon. Konepistoolini pyyhkäisi hänetkin nurin samassa hengenvedossa.

Partio lähdössä kaukaiselle tiedusteluretkelle Pohjois-Vienassa talvella 1942

S.A.-kuva

Nousin pystyyn ja otin päähineen päästäni. Annoin pakkasen jäädyttää hiestä märkää tukkaani. Seisoisin siinä paljain päin palavien varastojen verenpunaisessa kajossa ja mieleeni iski yksi ajatus:

— Entäpä, jos konepistoolini ei olisi toiminutkaan!

Pelkkä tuo ajatuskin riitti puistattamaan minua. Laitoin päähineen päähäni, mutta en halunnut juuri nyt tunkeutua syvemmälle varastoalueelle yksin. Jäin seisomaan nopeasti jäätyvien vihollisten ruumiiden ääreen, kunnes ryhmän muut miehet tulivat. Sitten jatkoimme hyökkäystä.

Hiittäessämme jään yli takaisin pohjoispuolellesse ratavallille valaisi taivaltamme palavan varastoalueen punainen loimotus ja jostakin hyvin korkealta katselivat tunteettomat, kylmät tähdet tätä kaikkea.

TOIMITUKSELLE SAAPUNUTTA KIRJALLISUUTTA

Matti A. Aarnio: Talvisodan ihme (Gummerus)

Richard Aldington: Erään sankarin kuolema (Gummerus)

Lauri Immonen: Kaksi tykkiä (WSOY)

James Jones: Pistooli (Tammi)

Hans Peter Krosby: Nikkelisotaa Petsamossa (Kirjayhtymä)

Gordon Lonsdale: Neuvostovakoilijoita (Gummerus)

Kalle Päätalo: Viimeinen savotta (Gummerus)

Paavo Rintala: Sotilaiden äänet (Weilin + Göös)

Väinö Salmela: Kalvan taipaleelta I—II (7.D:n juhlatuimikunta)

Charles Weighton: Mestarivakoilijat (Kirjayhtymä)

Täysosuma

VILJAM HALONEN

TALVISODAN alkupuolella olimme joutuneet toimintaan Äyräpään seudulle. Ryhmäni oli majoittunut erääseen maalaistaloon, joka oli ollut jonkin aikaa kylmänä, mutta kun löysimme talon halkovajan, johon oli varattu kuivia puita talvea varten, niin mitäs muuta kuin puita pesään ja talo lämpimäksi.

Ryhmässämme oli mukana eräs vähän vanhempi soturi Mäki, jolla oli kotonaan eukko ja pari lasta. Hän oli tottunut ruoanlaittotehtäviin ja monesti näyttänytkin taitonsa. Toisten puuhaillessa lämmitystouhuissa, Mäki häipyi omille tiedusteluretkilleen. Aikansa kierreltyään mies palasi ja ilmoitti, ettei tuolta ulkoa mitään erikoisempaa löytänyt, mutta aitassa olisi puolukoita ja jauhoja, että voisihan keittää marjapuuroa vaihteeksi, sillä menisihän se liharuokien jatkona.

Talvinen päivä oli vaihtunut hämäräksi illaksi, tähdet tuikkivat kirkkaina taivaalla ennustaen yöksi hyvää pakkasta. Majoitustalossamme alkoi lämmitys vaihtua ja muutenkin tuntui elämä siellä kotoiselta. Mäki oli ladannut puurotarpeensa noin 15 litran vetoiseen pataan, jota hän nyt hämmenteli tyytyväisen näköisenä, toisten touhuillessa omissa puuhissaan.

Vaan eikös pitänyt taas ilmestyä tuo taistelulähtömuoto ovelle ilmoittaen:

— Miehet lähtövalmiiksi ja kokoontuminen naapuritalon pihalla, kuului se kaveri taas törmäilevän edessä.

Eihän meillä sen suurempia valmisteluja tarvittu, Mäki nosti höyryävän patansa hellan reunalle, pistimme reppumme kasaan ja nostimme sen selkään vain, joten taas olimme valmiit.

Päästyämme naapuritalon pihalle, siellä oli pari ryhmää miehiä ja komppanian päällikkökin oli paikalla. Aloimme siinä hiljaa purnailla, niinkuin vain keskenämme, että piti sen nyt alkaa törmäillä, jotta marjapuuromekin jäi syömättä. Kuultuaan asiamme päällikkömme, joka oli reserviluutnantti ja muutenkin kansanmiehiä ehdotti, että mennään vain syömään puuroa pois, eihän tässä sellaista hätää ole ja lisäsi lähetilleen, että tulisi hätyyttämään, jos alkavat tehdä lähtöä.

Sisälle päästyämme ei ollut aikaa ihmetellä sen enempää. Ei muuta kuin musta höyryävä pata pöydälle ja miehet asialle. Ei siinä pöytätapoja paljon seurattu. Lusikat sen kun heilumaan! Päälliköllä ei tosin ollut lusikka mukana, kauha vain kädessään, mutta niin siinä pisteli samasta padasta puuroa koko ryhmä miehiä ja komppanian päällikkö mukana hyvässä yhteisymmärryksessä.

Teimme matkaa yön aikana, vaikka tuo iltayön kiire oli ennenaikaista, koska tilanne edessä pian rauhoittui. Aamun valjetessa tulimme tasaiselle mäntymetsää kasvavalle kankaalle, johon oli määrä jäädä toistaiseksi reserviin. Teltat pystytettiin maantien molemmille puolille, mutta naamiointi lienee suoritettu huolimattomasti, koska siitä saimme myöhemmin kokemuksia. Päivän kuluessa seurailimme ilmatoimintaa kirkkaalla taivaalla, kun suuret pommituskonemuodostelmat lensivät ylitsemme Viipuria kohti.

Iltapäivällä tuli meidänkin vuoromme. Tien suunnalta alkoi kuulua voimakasta moottorien surinaa, ja hetken kuluttua ilmestyi näkyviin yhdeksän koneen laivue, joka lensi maantien molemmilla puolilla suo-

Viime vuonna neste möi suoraan kuluttajille yli kolmanneksen koko maan tarpeesta. NESTE-polttoöljyä tuotetaan Neste Oy:n omilla jalostamoilla Porvoossa ja Naantalissa. Jatkuva laaduntarkkailu ja tutkimustyö takaavat sen, että NESTE-polttoöljyt ovat korkealuokkaisia ja tasalaatuisia polttoaineita. Yli sata yksityisten omistamaa säiliöautoa huolehtii polttoöljyjen nopeasta ja varmasta toimittamisesta. Öljylämmityksen taloudellisuus tuo NESTEelle jatkuvasti uusia asiakkaita, jotka luottavat maan suurimpaan polttoöljyn myyjään.

POLTTÖÖLJYN MYYNTI: Etelä-Suomen alue, Neste Oy, Kaivokatu 10, Helsinki 10, puh. 13833

• Länsi- ja Pohjois-Suomen alue, Neste Oy, Naantali, puh. 26080. • Itä-Suomen alue, Valtakatu 34, Lappeenranta, puh. 13845. • Paikallisedustajiamme tärkeimmillä Suomen paikkakunnilla.

NESTE OY

SUOMEN SUURIN LÄMMÖNMYYJÄ

NESTE LUO LÄMPÖÄ • NESTE TUO LÄMPÖÄ

raan majoitusalueemme yli. Seuratessamme koneita huomasimme kirkkaalla taivaalla jotain välkkyvän, eikä siinä kauan tarvinnut arvailla, mistä oli kysymys, koska seuraavalla hetkellä maa alkoi täristä ympärillämme ja ilma muuttui rautapitoiseksi. Kaikesta tuosta selvisimme kuitenkin aika pienin tappiopin, tuli muutama lievästi haavoittunut ja JSp:n telta meni riekaleiksi, sekin sillä hetkellä tyhjänä.

Meillä oli pataljoonassa viipurilainen lääkäri, arvoltaan reservikapteeni. Illan hämärtyessä oli tohtorimme poikennut teltaamme ja istunut oviaukon pieleen halkokasan päällä lämmittelemään. Tarinoimme siinä päivän tapahtumista ja koetimme arvailla, mitä ilkeyttä naapurilla mahtoi olla mielessä meitä kohtaan seuraavalla kerralla.

Silloin se tapahtui: Edestä alkoi kuulua valtavaa jyrinää, kuin ankara ukkosen ilma olisi lähestynyt. Samassa kuului outoa vihellystä ja ulinaa ilmasta. Makailin teltan perällä mitään pahempaa aavistamatta, kun samassa hetkessä ensimmäiset kranaatit räsähtivät ympärillämme. Tunsin valtavan sysäyksen kehossani ja maailma musteni silmissäni. Luulin loppuni tulleen. Kranaattien ryskässä ympärillämme sain taas silmäni auki ja aloin tajuta, mitä oli tapahtunut. Siinä minun päälläni köllötteli tohtorimme toistasataa kiloa painava keho kaikessa komeudessaan, vaan en vielä tänäkään päivänä voi kuvitella, miten kaikki oli oikein tapahtunut ja kuinka niin lihava mies pystyi toimimaan tilanteen mukaan. Tosiasia vain oli, että minä olin niinkuin hiiri heinäkuorman alla.

Saimme ympärillemme arviolta noin 70—80 kranaa-

tin sarjan ja taas tilanne heti rauhoittui. Tappiomme olivat tälläkin kertaa, minä ja tohtori täysin terveinä, muutamilla miehillä lievempiä vammoja. Vain kaksi hevosta menetimme. Kömpiessään teltan ovelle tohtorimme murahti:

— Kyllä tämä niin pirullista leikkiä on, että jostästä joku hengissä selviää, niin kirjoitan 1000 gramman reseptin jokaiselle. Vaan ei ole tohtorimme satunut vastaan tulemaan, tekisihän se lääke hyvää näin vanhalle, raihnaiselle keholle.

HUONO TULKKI

PASTORI X on eräänä kesäisenä pyhäpäivänä osunut jollekin asialle Äänislinnasta pohjoiseen olevalle Solomannin venäläisen siviiliväen keskitysleirille. Leiriläiset kuulevat pastorin tulosta ja pyytävät häntä pitämään hartaushetken. Pastori estelee, kun ei osaa alkuunkaan venäjää. Leiriläisten joukosta löytyy kuitenkin kielitaitoinen inkeriläispoika, ja niin alkaa pastori puheensa. Tekstinä on sinä pyhänä Pietarin kalansaa-lis. Pastori tulee kuitenkin pian epävarmaksi sanottavassaan ja lopettaa puheensa, kun parastaan yrittävä tulkki kääntää nimen Pietari sanaksi Leningrad.

OSOITTEITA TIEDUSTELLAAN

Seuraavia henkilöitä pyydetään ilmoittamaan osoitteensa palkkioiden maksua ym. varten toimitukselle:

A h o, Tenho
H a n n u k s e l a, Iris
H e l p i, Usko
J u v o n e n, V
K o r h o n e n, Lauri
L a h t i, Oiva
L a u n i s t o, Esko
N i e m i, Kalevi
V ä l i t a l o, Reino

HEITTIVÄT SUOMALAISIA TYKINAMMUKSILLA

ERÄS haavoittunut suomalainen sotilas kertoi olleensa yhtäjaksoisesti viisi vuorokautta maahan kaivautuneena etulinjoilla. Koko ajan olivat viholliset pitäneet vireillä tykkituloita, joten ahtaassa maakuopassa ei ollut puhuttakaan nukkumisesta. Lopulta päättivät toverukset — heitä oli neljä miestä — lähteä vaimentamaan rauhallisen patterin, joka pahiten häiritsi heidän rauhaansa. Hämärän turvin onnistui poikien päästä noin viidenkymmenen metrin päähän vihollistykistä, jonka äärellä hääriili parikymmentä vanjaa.

Eräs suomalaisista avasi tulen konepistoolistaan juuri sillä hetkellä, kun tykin lataaja oli pistämässä panosta putkeen. Mitä lienee vanja miettinyt, mutta äkkiä hän paiskasi kädessä olevan ammuksen poikiamme kohti ja heittäytyi maahan — luuli kai ammuksen räjähtävän ja tuhoavan vastustajansa. Toiset, vielä heitokuntoiset seurasivat toverinsa esimerkkiä ja ehtivät viskata lisäksi puolikymmentä tykin ammusta. Tykki joutui suomalaisten haltuun ja seuraavana päivänä puhuivat sen lennättämät kranatit kovaa kieltä vihollisen asemia vastaan.

KONEESTA ULOS TUOLISSA ISTUEN

LENTÄESSÄÄN korkealla Nottinghamin yläpuolella värnikki Ian Mitchinson veti suihkukoneensa pystyyn, kallisti sen siivelleen ja painui syöksykierteeseen. Hänen yrittäessään oikaista kierrettä kone ei totellutkaan. Maa lähestyi vinhaa vauhtia, kone kieppui kaikista yrityksistä huolimatta suoraan maata kohti. Mitchinson luopui toivottomasta taistelusta, ojensi kätensä päänsä yläpuolelle ja veti lujasti eräästä kumirenkaasta. Tuokion kuluttua hän leijaili pehmeästi alaspäin ja näki koneensa iskeytyvän maahan.

Heittoistuin on pelastanut enemmän lentäjiä kuin mikään muu laite laskuvarjon jälkeen. Heittoistaimesta ja sen keksijästä kertoo Valitut Palat marraskuun numerossa julkaistussa vauhdikkaassa artikkelissa.

Ilmoitus

Kansikuva: Ylipäällikkö, sotamarsalkka Mannerheim läheisimpine upseereineen Mainilan mäellä liikuntasodan päätyttyä syksyllä 1941 tähyttämässä Suomenlahden perukoita ja Kronstadtin seutuja

NUMERO 11:n KIRJOITUKSET

Unto Kumpulainen: KUUSIJOKI MURTUI — LÖYTÖVAARA KESTI 1. OSA	321
Vilho Manninen: RAJAMIES — SOTAVANKINA 3. OSA GPU:n VANKILASSA	325
Lauri Urmas: ERÄS PÄIVÄ RUKAJÄRVELLÄ	331
Olavi Venesoja: JÄÄKÄRIT SAKSALAISIA VASTAAN RANUAN TIELLÄ 2. OSA	336
Olli Kestilä: VIIMEINEN PARTIO 2. OSA	341
Arvo Karppinen: KOHOTETTU PISTIN	348
Viljam Halonen: TÄYSOSUMA	350

**Kirjoittajat vastaavat esittämistään
mielipiteistä**

**Käsikirjoitukset palautetaan vain
postimaksun seurattuna**

Turvallisin mielin Turkin sotaan

Kun Suomen Kaarti vuonna 1877 lähti kohti Konstantinopolia, oli monella kaartilaisella henkivakuutus KALEVassa — Suomen ensimmäisessä henkivakuutusyhtiössä. Ja KALEVA piti vakuutukset täysin voimassa huolimatta ”epäterveellisestä ilmastosta ja turkkilaisien vähemmän inhimillisestä sodankäytävästä”.

Tänään tarjoaa KALEVA vakuutetuilleen nykyaikaisen henki- ja sairausvakuutusturvan. Sairaus- ja eläkevakuutuslakien antama perusturva on pieni ja usein riittämätön. Siksi se kannattaa täydentää KALEVAN henki- ja sairausvakuutuksilla.

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ
KALEVA
MAAN VANHIN VAKUUTUSYHTIÖ

KLUBI

ei ole
koskaan
liikaa

K5

KLUBI on
arvokas savuke
kevyemmän tupakoinnin
ystävälle - naisillekin.
Itämaista tupakkaa
-rikkaat aromit.
Pitkä imuke
-viileät sauhut.
Vanusuodatin
-pehmeä, puhdas maku.

RETTIG

KLUBI 7 20 kpl 1:60
KLUBI 77 25 kpl 1:80

KENNA VEIKKO

PÖYTÄ

04720300 0131041 KT

12/66

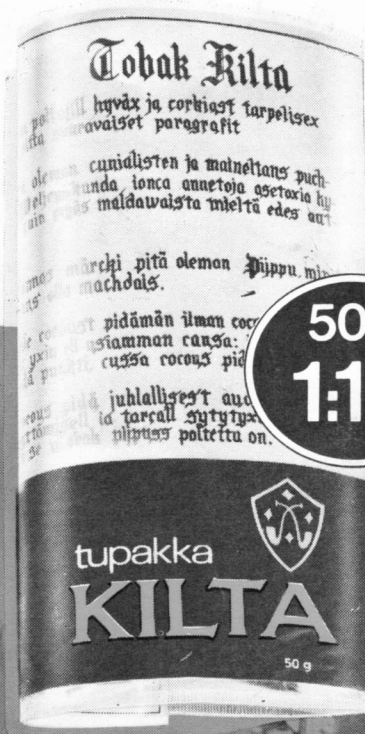
vain **KILTA** -miehet polttavat korkealaatuista tupakkaa näin edulliseen hintaan

KILTA on Suomen suurin piipputupakkamerkki. Siksi Tupakka-Kilta syntyy aina, kun piippumiehet tapaavat toisensa: useimmat heistä polttavat Kilttaa. Yhdessä he muodostavat Suomen suurimman piippumiesten veljeskunnan.

RETTIG

KILTA tarjoaa tupakka-nautinnon edullisimpaan hintaan. 50 grammaa korkealaatuista tupakkaa, oikein leikattua, hyvältä maistuvaa ja miellyttävästi tuoksuva — vain mk 1,15!

Liittykää Tekin kiltaan —
ladatkaa piippuunne KILTAA!
KILTA
- Suomen suosituin piipputupakka

KILTA kokoaa killan